

บทที่ 2

เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การจัดการการรับรู้ความปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการในโรงงานอุตสาหกรรม เขตอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรีผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน
3. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับอุบัติเหตุ
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้การจัดการความปลอดภัย
5. มาตรฐานระบบการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานและอาชีวอนามัยมาตรฐานระบบการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงาน
6. บริบทของอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน

ความหมายของพฤติกรรม

ธีระ งามสูตร (2548 : 3) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ไม่ว่าคนอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตามและไม่ว่าการกระทำนั้นจะพึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ก็ตาม ดังนั้น การเดิน การยืน การคิดการตัดสินใจ การปฏิบัติตามหน้าที่ การละทิ้งหน้าที่เป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

สร้อยตระกูล ธรรมานะ (2549 : 13) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิริยาอาการที่แสดงออกของบุคคล (Action) ทั้งนี้รวมถึงการงดเว้นการกระทำด้วย (Inaction)

ซิมบาร์โด (Zimbardo, 1996 อ้างถึงใน เรียม ศรีทอง, 2548 : 5) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึง การแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าในสถานการณ์ต่างๆ

เลวิน (Lewin, 1951 อ้างถึงใน สิริพัชร์ เปรมย์สิทธิ์, 2547 : 34) ได้เสนอว่า พฤติกรรมมนุษย์นั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลภายในตัวบุคคลกับอิทธิพลภายนอกที่แต่ละบุคคล

รับรู้ บุคคลจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และเมื่อไร จึงไม่ได้ถูกกำหนดโดยความต้องการของมนุษย์ หรือโดยสิ่งเร้าภายนอกอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลมากมายหลากหลาย ทั้งภายใน และภายนอกที่สัมพันธ์กันตามที่เป็นประสบการณ์ของบุคคล ทฤษฎีสถานของ Lewin (Lewin's Field Theory) จึงได้เสนอทฤษฎีในการศึกษาพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับขอบเขตสภาพแวดล้อมที่บุคคลมี ประสบการณ์ว่า พฤติกรรมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลต่างๆ ของบุคคลกับทางสังคม

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2548 : 16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง สิ่งที่ บุคคลกระทำแสดงออกตอบสนอง หรือได้ตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ใดสถานการณ์ หนึ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยิน อีกทั้งวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะเป็นการแสดง ออก หรือการตอบสนองนั้นจะเกิดขึ้นภายใน หรือภายนอกร่างกาย

กันยา สุวรรณแสง (2547 : 92) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม หมายถึง อาการ บทบาท ลีลา ท่าทีการประพฤติปฏิบัติ การกระทำที่แสดงออกให้ปรากฏ สัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทางใด ทางหนึ่งใน 5 ทวาร คือ โสตสัมผัส จักษุสัมผัส ชิวหาสัมผัส ฆานสัมผัส และทางผิวหนัง หรือมิฉะนั้น ก็สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือ

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2550 : 14) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำ ของอินทรีย์ (Organism) หรือสิ่งมีชีวิต การกระทำนี้รวมถึงการกระทำที่เกิดขึ้น ทั้งที่ผู้กระทำรู้สึกตัว และไม่รู้สึกตัวในขณะที่กระทำ รวมทั้งการกระทำที่สังเกตได้ หรือไม่ได้ด้วย

ดังนั้น พฤติกรรม หมายถึง การกระทำ หรือการแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ภายใต้สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ทั้งที่สังเกตได้โดยตรง และสังเกตไม่ได้โดยตรง ซึ่งสามารถใช้ เครื่องมือวัดการแสดงผลได้

ประเภทของพฤติกรรม

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2550 : 14) ได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมไว้ 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) หมายถึงการกระทำที่ผู้อื่นสามารถสังเกตได้ โดยตรงจากประสาททั้ง 5 (ตา หู จมูก ปาก และผิวหนัง) ซึ่งสามารถแบ่งย่อยลงไปได้อีก คือ

1.1 พฤติกรรมที่สังเกตได้โดยตรงไม่ต้องใช้เครื่องมือช่วย บางครั้งเรียกว่าพฤติกรรม โมลาร์ (Molar Behavior) เช่น หัวเราะ ร้องไห้ อ้าปาก และกระโดด เป็นต้น

1.2 พฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ต้องใช้เครื่องมือช่วย บางครั้งเรียกว่า พฤติกรรมโมเลกุล (Molecular Behavior) เช่น การเต้นของหัวใจฟังจากเครื่องฟังหัวใจที่แพทย์ใช้ ความดันโลหิตสูงดูจากเครื่องวัดความดันโลหิต เป็นต้น

2. พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลโดย จะรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวก็ตาม โดยปกติผู้อื่นไม่อาจสังเกตเห็นพฤติกรรมประเภทนี้โดยตรงได้ถ้าไม่ บอก ไม่แสดงออกมาให้เป็นที่สังเกต พฤติกรรมภายในจึงเป็นเรื่องประสบการณ์ส่วนบุคคล (Private

Experience) คนเท่านั้นที่รู้ตัว เช่น ความคิด ความจำ จินตนาการ ความฝันและพฤติกรรมความรู้สึกต่างๆ เช่น กลัว เสียใจ หิว เจ็บ เป็นต้น ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงก็สามารถจะสังเกตได้โดยทางอ้อม เช่น ใช้แบบทดสอบหรือสังเกตจากพฤติกรรมภายนอกที่เป็นการสรุปโยงถึงพฤติกรรมภายใน ซึ่งพฤติกรรมภายในนั้นสามารถแบ่งได้ 2 ชนิด คือ

2.1 พฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้นโดยรู้สึกตัว (Conscious Processes) เช่น หิว เหนื่อย ตื่นเต้น เจ็บปวด พฤติกรรมเหล่านี้เจ้าของพฤติกรรมรู้ตัวว่ามันเกิด และเจ้าของพฤติกรรมอาจจะควบคุม หรือเก็บความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ไม่แสดงออกซึ่งกิริยาอาการหรือสัญญาณใดๆ

2.2 พฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้สึกตัว (Unconscious Processes) พฤติกรรมบางอย่างเกิดขึ้นภายในโดยที่บางครั้งบุคคลไม่รู้ตัวแต่มีผลต่อพฤติกรรมภายนอกของบุคคลผู้นั้น เช่น ความขลาด ความกล้า ความคิด ความคาดหวัง ความปรารถนา ความสุขใจ เป็นต้น

องค์ประกอบของพฤติกรรม

พฤติกรรมเป็นผลของการเลือกปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุด มาตอบสนองสิ่งเร้าในสถานการณ์ต่างๆ อยู่ตลอดเวลา ครอนเบช (Cronbach, 1963 : 68-70 อ้างถึงใน กันยา สุวรรณแสง, 2547 : 92-93) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมมนุษย์มีองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้

1. เป้าหมาย หรือความมุ่งหมาย (Goal) คือวัตถุประสงค์ หรือความต้องการซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรม เช่น ความต้องการมีหน้ามีตาในสังคม

2. ความพร้อม (Readiness) หมายถึง ระดับวุฒิภาวะ และความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ

3. สถานการณ์ (Situation) หมายถึง ลู่ทางหรือโอกาส หรือเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ

4. การแปลความหมาย (Interpretation) เป็นการพิจารณาลู่ทาง หรือสถานการณ์ เพื่อเลือกหาวิธีที่คิดว่าจะตอบสนองความต้องการเป็นที่พอใจมากที่สุด

5. การตอบสนอง (Response) คือการดำเนินการทำกิจกรรมตามที่ตัดสินใจเลือกสรรแล้ว

6. ผลรับที่ตามมา (Consequence) คือผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำกิจกรรมนั้น ซึ่งอาจได้ผลตรงกับที่คาดไว้ หรือตรงข้ามกับที่คิดไว้

7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Thwarting) เป็นปฏิกริยาที่เกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นไม่สามารถตอบสนองตามความต้องการ จึงต้องกลับไปแปลความหมายใหม่เพื่อเลือกหาวิธีที่จะตอบสนองความต้องการได้ แต่ถ้าเห็นว่าเป้าประสงค์นั้นมันเกินความสามารถก็ต้องยอมละเลิกความต้องการนั้น

พฤติกรรมจะสมบูรณ์และสิ้นสุดลงก็ต่อเมื่อผลที่ตามมาตรงกับความคาดหวัง หากไม่สมหวังคนเราก็จะมีปฏิกริยาต่อไปอีก

กระบวนการเกิดพฤติกรรม

สุรพล พยอมแย้ม (2549 : 16-17) กล่าวว่า เมื่อบุคคลกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา การแสดงออกเช่นนั้นได้ย่อมต้องอาศัยขั้นตอนของการเกิดอย่างเป็นกระบวนการมาก่อนทั้งสิ้น และในกระบวนการเกิดพฤติกรรมทั้งหมดนี้ ได้แบ่งออกเป็นกระบวนการย่อยได้ 3 กระบวนการ คือ

1. กระบวนการรับรู้ (Perception Process) กระบวนการรับรู้เป็นกระบวนการเบื้องต้นที่เริ่มจากการที่บุคคลได้รับสัมผัส หรือรับข่าวสารจากสิ่งเร้าต่าง ๆ โดยผ่านประสาทสัมผัส ซึ่งรวม ถึงการรู้สึก (Sensation) กับสิ่งเร้าที่รับสัมผัสนั้นด้วย

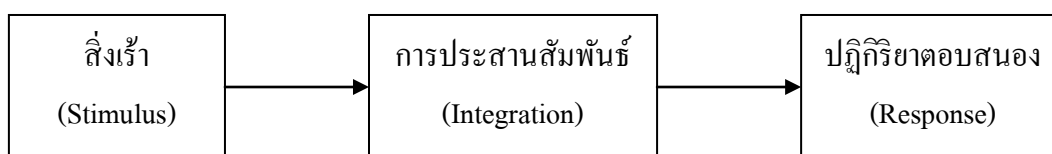
2. กระบวนการคิดและเข้าใจ (Cognition Process) กระบวนการนี้อาจเรียกได้ว่า กระบวนการทางปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประกอบไปด้วยการเรียนรู้ การคิด และการจำ ตลอดจนการนำไปใช้หรือเกิดพัฒนาการจากการเรียนรู้ นั้น ๆ ด้วยการรับสัมผัส การรู้สึก ที่นำมาสู่การคิดและเข้าใจนี้เป็นระบบการทำงานที่มีความละเอียดซับซ้อนมาก และเป็นกระบวนการภายในทางจิตใจ

3. กระบวนการการแสดงออก (Spatial Behavior Process) หลังจากผ่านขั้นตอนของการรับรู้และการคิดและเข้าใจแล้ว บุคคลจะมีอารมณ์ตอบสนองต่อสิ่งที่ได้รับรู้นั้นๆ แต่ยังมีได้แสดงออกให้ผู้อื่นได้รับรู้ ยังคงเป็นพฤติกรรมที่อยู่ภายใน (Covert Behavior) แต่เมื่อได้คิดและเลือกที่จะแสดงการตอบสนองให้บุคคลอื่นสังเกตได้เราจะเรียกว่าพฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) ซึ่งพฤติกรรมภายนอกนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่มีอยู่ทั้งหมดภายในตัวบุคคลนั้น เมื่อมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง การแสดงออกมาเพียงบางส่วนของที่มีอยู่จริง จึงเรียกว่า (Spatial Behavior)

ในการเกิดกระบวนการย่อยทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ไม่สามารถแยกเป็นอิสระจากกันได้ เพราะการเกิดพฤติกรรมในแต่ละครั้งนั้นจะมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างมาก

พฤติกรรมทุกอย่างย่อมมีสาเหตุ คือ การที่มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมออกไปนั้นจะต้องมีสาเหตุ ต้นเหตุแห่งพฤติกรรมนั้นเรียกว่า สิ่งเร้า (Stimulus) ส่วนพฤติกรรมซึ่งกระทำตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นเรียกว่า ปฏิกิริยาตอบสนอง (Response) ปฏิกิริยาตอบสนองบางอย่างก็กระทำต่อสิ่งเร้าไปตรงๆ เช่น ร้องไห้เมื่อถูกว่า แต่บางทีเราก็ดำเนินการปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าตรงๆ ดังนั้น พฤติกรรมของมนุษย์จึงเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก

กันยา สุวรรณแสง (2547 : 101-102) กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นระบบของความเกี่ยวเนื่องระหว่างสิ่งเร้า การประสานสัมพันธ์ (Integration) และปฏิกิริยาตอบสนอง ซึ่งเป็นดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงการเกิดพฤติกรรมมนุษย์

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2547 : 66-67) ได้กล่าวถึงตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ 2 ประการคือ

1. ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อนพฤติกรรม (Antecedent Determinants) ซึ่งหมายความว่า ถ้ามีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมเช่นนั้นเป็นประจำสม่ำเสมอจะทำให้บุคคลสามารถคาดการณ์ได้ว่าจะมีอีกสิ่งหนึ่งตามมา การรู้ความสัมพันธ์ของเงื่อนไขต่างๆ เหล่านี้จะทำให้บุคคลสามารถทำนายเหตุการณ์ได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นอย่างไรภายใต้ภาวะการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ถ้าบุคคลนั้นมีความสามารถทางสติปัญญาสูงก็จะสามารถคาดการณ์ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ และจะเลือกกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมของเขาให้สอดคล้องกับการคาดการณ์ของเขา ซึ่งเป็นการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าหนึ่งกับอีกสิ่งเร้าหนึ่งนั่นเอง ดังนั้น การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าหนึ่งกับอีกสิ่งเร้า หนึ่งจะมีผลต่อการเกิดหรือไม่เกิดพฤติกรรมจะมีผลต่อการคงอยู่หรือการหายของพฤติกรรมบุคคล เพราะบุคคลจะยึดเอาสิ่งเร้าหนึ่งมาทำนายการเกิดของอีกสิ่งเร้าหนึ่ง เช่น เห็นท้องฟ้ามีดครึ้ม บุคคลรีบเดินทางกลับบ้านทั้งนี้เพราะคาดการณ์ว่าฝนจะต้องตกลงมาแน่นอน ฉะนั้นตัวกำหนดพฤติกรรมที่เป็นสิ่งเร้า ได้แก่ สิ่งเร้าต่าง ๆ ที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและเป็นสิ่งเร้าที่ปรากฏในสภาพแวดล้อมของบุคคล ซึ่งเกิดก่อนพฤติกรรม จึงเรียกตัวกำหนดพฤติกรรมนี้อีกอย่างหนึ่งว่า ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เกิดก่อนพฤติกรรม ซึ่งก็คือ สิ่งเร้า นั่นเอง

2. ตัวกำหนดที่เป็นผลกรรม (Consequent Determinants) การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในสังคมของมนุษย์เป็นการเรียนรู้เงื่อนไขของผลกรรมว่าพฤติกรรมใดกระทำแล้วจะได้รับรางวัลหรือผลกรรมทางบวก และพฤติกรรมใดกระทำแล้วจะได้รับรางวัลหรือผลกรรมทางลบ การเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรมดังกล่าวจะทำให้มนุษย์เลือกกระทำพฤติกรรมที่ได้รับผลกรรมทางบวกหรือการเสริมแรง และจะหลีกเลี่ยงการกระทำพฤติกรรมที่ได้รับผลกรรมทางลบหรือการลงโทษ ดังนั้นการเกิดพฤติกรรมจึงขึ้นอยู่กับผลกรรมอีกด้วยถ้ากระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลกรรมทางบวก พฤติกรรมนั้นก็จะเกิด และถ้ากระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลกรรมทางลบพฤติกรรมนั้นก็จะลดลงหรือหายไป อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรมนี้สามารถเรียนรู้ได้ทั้งจากประสบการณ์และจากการสังเกตจากตัวแบบหรือการกระทำของผู้คนที่สังเกตเห็น ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางอ้อม

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมความปลอดภัย

การที่จะเข้าใจพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน หรือสุขภาพอนามัยของบุคคลนั้นส่วนใหญ่จะอาศัยแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยา เพื่อแก้ปัญหาทางสุขภาพอนามัยของบุคคลจะต้องเปลี่ยนแปลงลักษณะการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น ๆ และควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่จะเป็นการให้บริการทางด้านการรักษาพยาบาล โดยให้การศึกษาแก่บุคคลเกี่ยวกับความสามารถและความรับผิดชอบของตัวเขาในการที่จะปกป้องสุขภาพของตนเอง ซึ่งเป็นแนวคิดด้านการป้องกัน และทฤษฎีที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน (ภุชิต เกียรติคุณ, 2551 : 76-79) มีดังนี้

1. การปรับพฤติกรรมด้วยการควบคุมตนเอง (Self-Control)

กระบวนการควบคุมตนเอง (Self-Control) เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการปรับพฤติกรรม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้โดยอาศัยหลักการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรม ซึ่งกระบวนการนี้บุคคลจะใช้วิธีการหนึ่ง หรือหลายวิธีร่วมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล จากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยที่บุคคลนั้นเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย กระบวนการที่นำไปสู่เป้าหมายและควบคุมทั้งตัวแปรภายในและภายนอกของบุคคล อันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นด้วยตนเองส่วนผู้ปรับพฤติกรรมเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษาหรือฝึกวิธีการที่เหมาะสมให้เท่านั้น ลักษณะเช่นนี้จะทำให้กระบวนการควบคุมตนเองมีความแตกต่างจากกระบวนการปรับพฤติกรรมที่อาศัยการจัดกระทำจากบุคคลภายนอก ในการควบคุมตนเอง เจ้าของพฤติกรรมจะมีบทบาทในการเลือกพฤติกรรมเป้าหมายที่เป็นปัญหา และประเมินผลเป้าหมายด้วยตนเอง เพื่อเปลี่ยนแปลงจากการตอบสนองที่ไม่มีประสิทธิภาพไปสู่วิธีการแก้ไขอย่างเป็นระบบ และมีผลระยะยาวให้พฤติกรรมที่เปลี่ยนใหม่นี้มีความคงทนถาวร และจากแนวคิดที่เกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมโดยการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรมดังกล่าวมาแล้ว พฤติกรรมบางอย่างให้ผลกรรมทางบวกในปัจจุบันแต่ให้ผลกรรมทางลบในอนาคต เช่น การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ และพฤติกรรมบางอย่างให้ผลกรรมทางลบในปัจจุบัน แต่ให้ผลกรรมทางบวกในอนาคต เช่น การทนเจ็บจากการถอนฟัน เป็นต้น

เทคนิคที่ใช้ในการควบคุมตนเอง ส่วนใหญ่แล้วมักปรับพฤติกรรมจะใช้วิธีการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมตนเอง การประเมินตนเอง การให้เสริมแรงตนเอง และการตั้งเกณฑ์มาตรฐานของตนเอง นอกจากนี้ยังได้มีการใช้เทคนิคอื่นๆ ประกอบ เช่น การสอนตน การลงโทษตนเอง และการทำสัญญากับตนเอง แต่อย่างไรก็ตามในการควบคุมตนเองมักใช้วิธีการเหล่านี้ควบคู่กันไป และพบว่าการใช้วิธีการเหล่านี้มาผสมผสานกันจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้เทคนิคเพียงอย่างเดียวนอกจากนี้การใช้เทคนิคในการควบคุมตนเองยังขึ้นอยู่กับบุคคล สภาพการณ์และพฤติกรรมที่ใช้อีกด้วยสรุปได้ว่า การที่บุคคลรู้จักควบคุมตัวเองในการปฏิบัติตนเพื่อก่อให้เกิดความปลอดภัยแล้วก็จะมีความปลอดภัยในการทำงาน

2. ทฤษฎีการรับรู้ประสิทธิภาพแห่งตน (Theory of Self-Efficacy)

ทฤษฎีนี้ได้พัฒนามาจากหลัก การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Principles) ทฤษฎีการรับรู้ประสิทธิผลแห่งตนนี้มีข้อสมมติฐานว่าคนเรานั้นมีกระบวนการเชิงปัญญา หรือกระบวนการความรู้ (Cognitive Ability) ที่จะสามารถแสดงพฤติกรรมออกมาได้โดยการคิดหรือการดูตัวอย่างจากผู้อื่นหรือการเลียนแบบผู้อื่น โดยก่อนที่คนเราจะแสดงพฤติกรรมออกไปนั้น คนเราจะมีคามคาดหวังเกิดขึ้นอย่างน้อย 2 อย่าง คือ การคาดหวังผลของการกระทำ (Outcome Expectation) ถ้าคาดว่าจะได้ผลกระทบน่าพึงพอใจก็จะกระทำ และขณะเดียวกันก็คาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเอง (Efficacy Expectation) ที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นด้วย ถ้าพบว่าตัวเองน่าจะมีความสามารถที่จะทำได้ก็จะทำ และจะไม่ทำถ้าพบว่าตัวเองไม่มีความสามารถที่จะทำได้

ดังนั้น การที่คนจะมีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานที่ดี จะต้องมีความรู้และมั่นใจว่าตนเองสามารถจะกระทำการเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายได้

3. แบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพ มีข้อสมมติฐานเกี่ยวกับความเชื่อด้านสุขภาพที่ว่าสุขภาพที่ดี (Good Health) ในความคิดของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ทำให้มีผลต่อการยอมรับ และการตัดสินใจที่จะกระทำหรือมีพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายแตกต่างกัน การที่บุคคลจะปฏิบัติหรือกระทำสิ่งใด ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วยนั้น จะต้องมีความเชื่อหรือการยอมรับเกี่ยวกับอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วยอยู่ 3 ประการ อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพ หรือ การมีพฤติกรรมความปลอดภัย คือ

3.1 การรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงและความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย (Perceived Susceptibility) หมายถึง การที่บุคคลแต่ละคนมีการรับรู้ถึงโอกาสที่จะเกิดการเจ็บป่วยหรือเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยแตกต่างกัน เช่น บางคนอาจจะปฏิเสธไม่เชื่อ หรือบางคนก็เชื่อว่า เขามีโอกาสจะเจ็บป่วยอย่างแน่นอน หรือมีโอกาสเกิดขึ้นเหมือนกันแต่ไม่มากนัก เป็นต้น ซึ่งระดับการรับรู้นี้จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การป้องกันอันตราย หรืออาการเจ็บป่วยจากการทำงาน

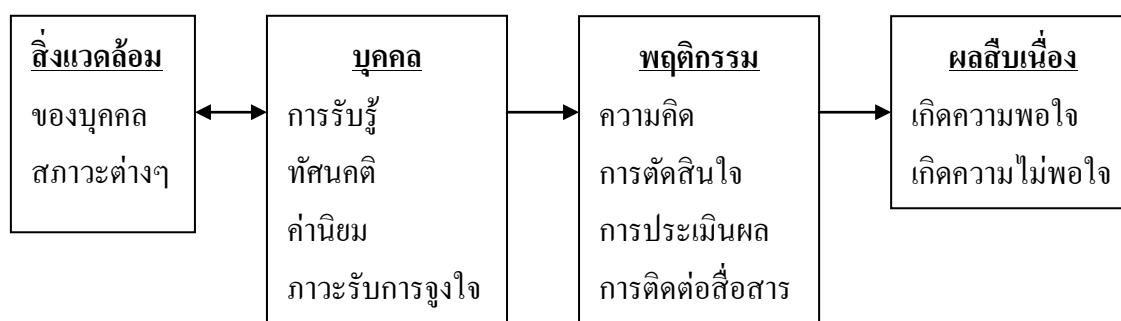
3.2 การรับรู้ถึงความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุ (Perceived Severity) หมายถึง การที่บุคคลตระหนักถึงความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุ และผลกระทบที่ตามมาจากการเกิดอุบัติเหตุ เช่น ความเจ็บป่วย พิการ ตาย และผลที่ตามมาทางสังคม เช่น การหยุดงาน ผลกระทบต่อชีวิตครอบครัว และความสัมพันธ์กับบุคคลในองค์กร ซึ่งมีผลทำให้พฤติกรรม การป้องกันอันตรายแตกต่างกันออกไป

3.3 การรับรู้เกี่ยวกับผลดี และผลเสียของการปฏิบัติเพื่อต่อต้านหรือหลีกเลี่ยงการเกิด ความเจ็บป่วย (Perceived Benefits and Barrier) ซึ่งการรับรู้ในข้อ 3.1 และ ข้อ 3.2 นั้น เป็นสภาวะของจิตใจ และความพร้อมที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อไป แต่ไม่ได้เป็นสิ่งที่กำหนดว่าพฤติกรรมที่จะกระทำนั้นเป็นอย่างไร การที่บุคคลเลือกที่จะกระทำอะไรขึ้นอยู่กับความพร้อมทาง ด้านจิตใจ และการรับรู้ถึงผลดี และอุปสรรค โดยจะปฏิบัติหรือไม่ขึ้นอยู่กับวิธีการที่บุคคลนั้นเชื่อว่าจะก่อให้เกิด

ผลดีกับตนมากที่สุด และมีอุปสรรคหรือผลเสียที่น้อยที่สุด ซึ่งต้องสัมพันธ์กับการลดโอกาสที่จะได้รับอันตรายจากการเกิดอุบัติเหตุ และความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุ

กระบวนการทางจิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล

พฤติกรรมของบุคคลในองค์การเป็นผลมาจากองค์ประกอบหลายประการ ทั้งองค์ประกอบภายนอก ตัวบุคคล ได้แก่ สิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นบุคคล สิ่งของ เหตุการณ์ต่างๆ และองค์ประกอบภายในตัวบุคคล ได้แก่ กระบวนการทางจิตวิทยา ประกอบด้วย การรับรู้ ทักษะคิด ค่านิยมองค์ประกอบทั้งสองนี้จะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในด้านความคิด การตัดสินใจ การประเมินค่าการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ฯลฯ พฤติกรรมของบุคคลนี้เมื่อปฏิบัติไปแล้วย่อมมีผลสืบเนื่องมาจากการทำพฤติกรรมนั้น ผลสืบเนื่องอาจจะเป็นไปได้ทั้งในลักษณะที่เป็นความพอใจและความไม่พอใจแก่บุคคล ถ้าผลสืบเนื่องใดนำความพอใจมาให้บุคคลก็มักจะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในทางตรงกันข้ามถ้าผลสืบเนื่องนั้นนำความไม่พอใจมาสู่บุคคล บุคคลก็พยายามทำพฤติกรรมใหม่ (เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ, 2547 : 6) ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม กระบวนการทางจิตวิทยาในตัวบุคคล พฤติกรรม และผลสืบเนื่อง

ดังนั้น พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของพนักงาน โดยอยู่ในสถานะที่ปราศจากอุบัติเหตุ การบาดเจ็บ พิการ ตาย เกิดโรคจากการทำงาน ทรัพย์สินเสียหาย และมีสุขภาพอนามัยที่ดี

ตามหลักพฤติกรรมศาสตร์นั้น พฤติกรรมความปลอดภัยจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีปัจจัยหลายประการด้วยกัน จำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ (สมถวิล เมืองพระ, 2549 : 43)

1. ปัจจัยที่ช่วยโน้มน้าวบุคคลให้เกิดพฤติกรรมความปลอดภัย (Predisposing Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ทักษะคิด และค่านิยมของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอนามัยของบุคคล ซึ่งพฤติกรรมนี้เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ หรือ

ประสบการณ์ ที่ได้รับจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับทั้งในทางตรงและทางอ้อม หรือจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมความปลอดภัย (Enabling Factors) เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลต่าง ๆ มีโอกาสที่จะใช้บริการหรืออุปกรณ์ รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่และจัดหาไว้ให้ได้อย่างทั่วถึง ได้แก่ สถานพยาบาล แหล่งอาหาร หรืออุปกรณ์ป้องกันความปลอดภัย เป็นต้น

3. ปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างให้เกิดความปลอดภัย (Reinforcing Factors) เป็นปัจจัยที่นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ ปัจจัยที่เกิดจากการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ครอบครัว ญาติ เพื่อน นายจ้างและบุคลากรอื่นๆ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัยโดยการอบรมสั่งสอน กระตุ้นเตือน การชักจูง การเป็นตัวอย่าง การดูแลควบคุม รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดการกระทำหรือการปฏิบัติที่ถูกต้อง และเหมาะสมที่จะนำไปสู่การมีสุขภาพหรือพฤติกรรมอนามัยตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แก้วฤทัย แก้วชัยเทียม (2548 : 43) กล่าวว่า พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของพนักงาน โดยอยู่ในสถานะที่ปราศจากอุบัติเหตุ การบาดเจ็บ พิการ ตาย เกิดโรคจากการทำงานทรัพย์สินเสียหาย และมีสุขภาพอนามัยที่ดี แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

1. การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน หมายถึง การที่พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอนและวิธีการในการทำงานที่ปลอดภัย โดยปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่บริษัทได้กำหนดขึ้นอย่างเคร่งครัด

2. การใช้เครื่องมือ อุปกรณ์เพื่อความปลอดภัย หมายถึง การใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลการเลือกใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมกับลักษณะงาน การตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือหรืออุปกรณ์ก่อนการใช้งาน การดูแลรักษาและเก็บเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้งานเสร็จแล้วให้เรียบร้อย

3. ความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจของพนักงาน หมายถึง การที่พนักงานทำงานโดยมีสมาธิ ไม่ประมาท เหม่อลอย ไม่คิดถึงเรื่องอื่นในขณะที่ทำงาน หยอกล้อกันระหว่างการทำงาน ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีการพักผ่อนที่เพียงพอ

ณัฐกิตติ์ วัฒนพันธ์ (2549 : 32) กล่าวว่า พฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัย หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ของตนที่ปราศจากอุบัติเหตุ หรือความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุ มีองค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

1. พฤติกรรมเกี่ยวกับกฎระเบียบ และข้อบังคับ หมายถึง ลักษณะการเรียนรู้วิธีการทำงานตามคู่มือความปลอดภัย โดยศึกษาและทำความเข้าใจคู่มือความปลอดภัยในการทำงาน และ

ปฏิบัติตามเครื่องหมายความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด การสวมอุปกรณ์ป้องกันภัยส่วนบุคคล เช่น รองเท้า หมวก ที่ครอบหู ที่อุดหู ที่ครอบจมูก ถุงมืออย่างเหมาะสมในการทำงาน

2. พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และเครื่องจักร หมายถึง ลักษณะการปฏิบัติตามวิธีทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรอย่างเคร่งครัด การหยุดเครื่องจักรเมื่อมีการซ่อมแซมหรือทำความสะอาด การหยุดใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร เมื่อพบว่าผิดปกติ และแจ้งผู้รับผิดชอบและเพื่อนร่วมงานให้ทราบ มีการตรวจสอบเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ก่อนและหลังการใช้อุปกรณ์ป้องกัน อุบัติเหตุ เช่น Safety Belt Life Line และมีการสะสม จัดระเบียบ และทำความสะอาดเครื่องจักร สำนักงานและบริเวณรอบโรงงาน

3. พฤติกรรมเกี่ยวกับความพร้อมของร่างกายและจิตใจ หมายถึง ลักษณะการปฏิบัติงาน มีการแต่งกายรัดกุมและเหมาะสมในการทำงาน เช่น สวมรองเท้า Safety หมวกนิรภัย ที่ครอบจมูก เมื่อขึ้นทำงานบนเครื่องจักร และไม่ทำงานเมื่อรู้สึกว่สภาพร่างกายไม่พร้อมต่อการทำงาน เช่น ไม่สบาย ง่วงนอนจากการทานยาบางชนิด เมารถ เมาสุรา อ่อนเพลีย ควรคาดเข็มขัดนิรภัยในขณะขับขีหรือโดยสารรถยนต์ การเพิ่มความระมัดระวังเป็นพิเศษในการขับขีรถยนต์หรือมอเตอร์ไซด์

ประกาศ กันสิทธิ์ (2550 : 37-38) กล่าวถึง พฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงาน เป็นพฤติกรรมที่อยู่ในวิสัยปกติเป็นการกระทำที่เคยชินโดยไม่รู้ตัว ในการมีส่วนร่วมกับการป้องกัน อุบัติเหตุ รวมถึงโรคอันก่อให้เกิดความเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน โดยแบ่งพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านการตรวจความปลอดภัยและพัฒนาสภาพการทำงาน หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับการตรวจสอบสภาพการทำงานและการปฏิบัติงานที่ไม่ปลอดภัยของพนักงาน และพัฒนาปรับปรุงสภาพการทำงานเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการทำงาน เช่น การตรวจตราโรงงานเพื่อหาจุดอันตราย หรือจุดที่ล่อแหลมอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ และหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข การจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีคุณภาพ ตลอดจนการจัดสภาพการทำงานที่เหมาะสมให้กับพนักงาน

2. ด้านการสนับสนุนกฎความปลอดภัย หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบของความปลอดภัยที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อก่อให้เกิดความปลอดภัยในการทำงาน เช่น การสร้างแรงจูงใจให้มีการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยโดยการชมเชยเมื่อพนักงานปฏิบัติตามกฎระเบียบ

3. ด้านการแนะนำและฝึกอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัย หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับการแนะนำ ฝึกอบรมและการให้ความรู้แก่พนักงานในด้านความปลอดภัยให้เป็นไปตามกฎระเบียบแห่งความปลอดภัยที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อก่อให้เกิดความปลอดภัยในการทำงาน เช่น การให้คำแนะนำ การให้พนักงานที่รับเข้าใหม่หรือพนักงานที่เปลี่ยนตำแหน่งการ

ทำงานใหม่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้รู้จักกับการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องจักร หรือขบวนการผลิตอย่างปลอดภัย

4. ด้านการสอบสวนและรายงานอุบัติเหตุ หมายถึง ความถี่ในการแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับการสอบสวนวิเคราะห์หาสาเหตุและรายงานอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในโรงงาน เพื่อให้ทราบสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดอุบัติเหตุและหามาตรการแก้ไขเพื่อป้องกันไม่ให้เหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นซ้ำอีกในอนาคต

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน

ความหมายของความปลอดภัย

ชลิต อาคมชน (2550 : 16) กล่าวว่า ความปลอดภัย คือ เหตุการณ์ หรือการกระทำที่ปราศจากอุบัติเหตุอันตราย ปราศจากการเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน หรือเหตุการณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ

ภัย (Hazard) เป็นสภาพซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บต่อบุคคลหรือความเสียหายต่อทรัพย์สินหรือวัสดุ หรือกระทบกระเทือนต่อขีดความสามารถในการปฏิบัติปกติของบุคคล

อันตราย (Danger) หมายถึง ระดับความรุนแรงที่เป็นผลเนื่องมาจากภัย อันตรายจากภัยอาจมีระดับมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับมาตรการในการป้องกัน เช่น การทำงานในที่สูงสภาพการณ์เช่นนี้ถือว่าเป็นภัยซึ่งอาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บถึงตายได้ ในกรณีนี้ถือเป็นอันตรายอยู่ระดับหนึ่งแต่ระดับอันตรายจะลดลงถ้าผู้ปฏิบัติงานใช้สายนิรภัย (Harness) ขณะทำงานเพราะโอกาสการพลัดตก และก่อให้เกิดการบาดเจ็บลดน้อยลง

ความเสียหาย (Damage) หมายถึง เป็นความรุนแรงของการบาดเจ็บหรือความสูญเสียทางด้านกายภาพ หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อการปฏิบัติงาน หรือความเสียหายทางการเงินที่เกิดขึ้นเนื่องจากการขาดการควบคุมภัย

นอกจากความหมายข้างต้นแล้วความหมายในเชิงวิศวกรรมความปลอดภัยอุบัติเหตุ ยังมีความหมายครอบคลุมถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบกระเทือนต่อกระบวนการผลิตปกติ ทำให้เกิดความล่าช้า หยุดชะงักหรือเสียเวลาแม้จะไม่ก่อให้เกิดความบาดเจ็บหรือพิการก็ตาม

วิฑูรย์ สิมะโชคดี และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2549 : 28) กล่าวว่า การเสริมสร้างความปลอดภัยในโรงงานอุตสาหกรรมอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องยึดหลักการ 3 E อันได้แก่

1. วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) คือ การใช้ความรู้ทางวิชาการด้านวิศวกรรมศาสตร์ในการคำนวณและการออกแบบเครื่องจักร เครื่องมือ ที่มีสภาพการใช้งานที่ปลอดภัยที่สุด การติดตั้ง

เครื่องป้องกันอันตรายให้แก่ส่วนที่เคลื่อนไหวหรืออันตรายของเครื่องจักร การวางผังโรงงาน ระบบไฟฟ้า แสงสว่าง เสียง การระบายอากาศ เป็นต้น

2. การศึกษา (Education) คือ การให้การศึกษา หรือการฝึกอบรมและแนะนำคนงาน หัวหน้างานตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำงาน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ และการเสริมสร้างความปลอดภัยในโรงงานให้รู้ว่าอุบัติเหตุจะเกิดขึ้นและป้องกันได้อย่างไรและจะทำงานวิธีใดจึงจะปลอดภัยที่สุด เป็นต้น

3. การออกกฎข้อบังคับ (Enforcement) คือ การกำหนดวิธีการทำงานอย่างปลอดภัยและมาตรการควบคุมบังคับให้คนงานปฏิบัติตาม เป็นระเบียบปฏิบัติที่ต้องประกาศให้ทราบโดยทั่วกันหากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามจะต้องถูกลงโทษ เพื่อให้เกิดสำนึกและหลีกเลี่ยงการทำงานที่ไม่ถูก ต้อง หรือเป็นอันตราย

ธชพร เทชะศิลป์ (2551 : 10) ความปลอดภัยในการทำงาน หมายถึง สภาพการทำงาน ซึ่งปราศจากเหตุอันจะทำให้เกิดอุบัติเหตุ การบาดเจ็บ การเจ็บป่วย การสูญเสียหรือความเดือดร้อน รำคาญเนื่องจากการทำงานหรือเกี่ยวเนื่องกับการทำงาน

นลินี ประทับสร (2549 : 9) ความปลอดภัยในการทำงาน หมายถึง สภาพการณ์ปราศจากอันตรายหรือการที่ไม่มียอันตราย ไม่อยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ การบาดเจ็บ ตาย เกิดโรค จากการทำงาน และทรัพย์สินเสียหาย

วิทยา อยู่สุข (2548 : 18) ความปลอดภัย (Safety) หมายถึง สภาพแวดล้อมของการทำงาน ที่ปราศจากภัยคุกคามไม่มีอันตราย (Danger) และความเสี่ยงใดๆ (Risk) ในทางปฏิบัตินั้นอาจจะไม่สามารถควบคุมอันตราย หรือความเสี่ยงในการทำงานที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย การบาดเจ็บ พิการ การตายได้ทั้งหมด ต้องมีการดำเนินงาน มีการกำหนดกิจกรรมด้านความปลอดภัยเพื่อให้เกิดอันตราย หรือความเสี่ยงน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

พิมพ์จันทร์ เทียมเสวต (2549 : 29) ให้ความหมายของการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยว่า หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของบุคคล เพื่อให้อยู่ในภาวะที่ปราศจากอันตราย การบาดเจ็บ พิการ ตาย เกิดโรค จากการทำงาน และทรัพย์สินเสียหาย โดยการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล และการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของหน่วยงาน

วิจิตรา วิเชียรชม (2549 : 189) ได้ให้ความหมายคำว่า ความปลอดภัยในการทำงานไว้ว่า ความปลอดภัยในการทำงาน คือ การกระทำ หรือสภาพการทำงานซึ่งปลอดภัยจากเหตุอันจะทำให้เกิดการประสบอันตราย การเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงานต่อผู้ปฏิบัติงาน หรือความเดือดร้อน เนื่องจากการทำงาน หรือเกี่ยวกับงาน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความปลอดภัยในการทำงานคือ ความร่วมมือของพนักงานทุกคนที่จัดการกระทำที่ไม่ปลอดภัย(Unsafe Acts) และสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย(Unsafe Conditions) ออกจากสถานที่ทำงาน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานด้านความปลอดภัย

การปฏิบัติงานเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัยมากที่สุดเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ (พิมพ์จันทร์ เทียมเสวต, 2549 : 57) ดังนี้

1. อายุ อัตราการเข้าโรงพยาบาลของบุคลากร เทียบกับอายุและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ จากสถิติการเกิดอุบัติเหตุของบุคลากร กล่าวคือ บุคลากรที่มีอายุระหว่าง 18-23 ปี มีแนวโน้มที่จะได้รับอันตรายเพิ่มมากขึ้นตามอายุ และในช่วงอายุ 23-26 ปี มีอัตราการเข้าโรงพยาบาลสูงสุดประมาณ 1.25 ครั้งต่อปี ส่วนบุคลากรที่มีอายุเกิน 25 ปี มีแนวโน้มที่จะได้รับอันตรายจนต้องเข้าโรงพยาบาลลดน้อยลงตามอายุที่เพิ่มมากขึ้นแรงงานบุคคลสูงอายุ ที่มีอายุเกิน 50 ปีขึ้นไป เป็นบุคคลที่มีความระมัดระวังและความชำนาญในงานสูงประสบการณ์ และการรับรู้สภาพงานที่เป็นอันตรายสูง มีความสุขุมและยับยั้งชั่งใจดี มีการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ได้แม่นยำกว่า

2. การศึกษา การให้การศึกษาหรือฝึกอบรมอย่างเหมาะสม ให้ผลรวดเร็วและเห็นได้ชัด เพราะเมื่อบุคคลมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ทำและรู้วิธีทำงานที่ปลอดภัยแล้ว โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุจากการกระทำที่ไม่ปลอดภัยก็จะหมดไป การสูญเสียก็ลดน้อยลงเพราะอุบัติเหตุสามารถแก้ไขและป้องกันได้

3. ประสบการณ์ในการทำงาน พนักงานเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการเกิดอุบัติเหตุ กล่าวคือ พนักงานใหม่และเก่าที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีผลกระทบถึงการเกิดอุบัติเหตุในลักษณะต่าง ๆ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัย

สุรพล พยอมแย้ม (2549 : 296-297) กล่าวว่า หากสามารถควบคุมความสูญเสียในการผลิตอันเนื่องมาจากความไม่ปลอดภัยหรืออุบัติเหตุได้แล้ว ประโยชน์ที่เห็นได้ชัดคือ

1. ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เมื่อผู้ปฏิบัติงานมีความปลอดภัยในการทำงาน และรู้สึกได้ว่าตนปฏิบัติงานอยู่ในสถานที่และในสภาพการณ์ที่ปลอดภัย ผู้ปฏิบัติงานนั้นก็จะมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานดี ความหวาดกลัวหรือความวิตกกังวลต่อความไม่ปลอดภัยอยู่ในระดับต่ำก็มีความมั่นใจและทำงานได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงผลผลิตโดยรวมก็มากขึ้นด้วย

2. ต้นทุนการผลิตลดลง หากเกิดอุบัติเหตุหรือความสูญเสียในการผลิตลดน้อยลง หมายถึง ค่าใช้จ่ายสำหรับอุบัติเหตุเหล่านั้นลดลงไปด้วย เมื่อไม่ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในส่วนนี้อีกต้นทุนการผลิตย่อมลดลงไปตามส่วน

3. กำไรเพิ่มขึ้น เมื่อมีการทำงานอย่างปลอดภัย มีการผลิตเพิ่มขึ้นและต้นทุนการผลิตลดลง โอกาสดำเนินการทางการตลาดย่อมมีมากขึ้น ซึ่งหมายถึงโอกาสของการสร้างผลกำไรให้กับสถานประกอบการมากขึ้นกว่าเดิม

4. เป็นปัจจัยจูงใจ ความมั่นใจในการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยและไม่ต้องกังวลใจเกี่ยวกับความเสี่ยงต่างๆในขณะทำงาน จะทำให้บุคคลมีความพร้อมและตั้งใจที่จะทำงานได้มากขึ้น ซึ่งก็หมายถึงความต้องการที่จะทำงานต่อไปในสถานที่ทำงานนั้นมากกว่าการหลีกเลี่ยงการปฏิบัติงานหรือการโอนย้ายงาน

5. การรักษาทรัพยากรบุคคล ความไม่ปลอดภัยในการทำงานหรือการเกิดอุบัติเหตุในระหว่างปฏิบัติงานก่อให้เกิดความสูญเสียทรัพย์สินและร่างกายหรือชีวิตของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องอันเป็นการสูญเสียทรัพยากรของชาติไปด้วย ดังนั้นการสร้างสภาพการทำงานที่ปลอดภัยจึงมีความสำคัญต่อสังคมโดยรวม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติงานด้าน ความปลอดภัยคือ การลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต รักษาทรัพยากรมนุษย์ ลดการสูญเสียไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินหรือร่างกายของผู้ปฏิบัติงานไม่ให้พิการ ทูพพลภาพหรือเสียชีวิต ไม่เป็นภาระให้สังคม สามารถช่วยป้องกันการสูญเสียทรัพยากรชาติและสังคมโดยรวม

แนวทางปฏิบัติด้านความปลอดภัย

ณรงค์ ฅ เชียงใหม่ (2547 : 105-107) กล่าวว่า สำหรับผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการช่วยลดอุบัติเหตุจากการทำงาน ถ้าคนปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนด้วยความไม่ประมาท และมีความระมัดระวังอยู่เสมอแล้วก็จะทำให้สถานที่ทำงานนั้น มีความปลอดภัยยิ่งขึ้นฉะนั้นกล่าวได้ว่าพนักงานมีส่วนช่วยได้มากในการรักษาความปลอดภัยภายในโรงงาน ซึ่งสิ่งที่พนักงานควรปฏิบัติในขณะที่ทำงานคือ

1. ใช้เครื่องมือที่โรงงานจัดไว้ให้อย่างปลอดภัย
2. รายงานสภาพการทำงานบางอย่างที่ตนคิดว่าอาจทำให้เกิดอันตรายได้ต่อคณะกรรมการระบบความปลอดภัยหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. เสนอแนะวิธีการทำงานที่ตนคิดว่าจะปลอดภัยและดีกว่าสภาพการทำงานเดิมที่ทำอยู่
4. ควรที่จะช่วยเหลือแนะนำและตักเตือนเพื่อนร่วมงานที่เข้าใหม่ ให้รู้ถึงวิธีการปฏิบัติงานที่ปลอดภัย

บทบาทของหัวหน้างานต่อความปลอดภัย

วีรพงษ์ เณลิมจิระรัตน์ และวิฑูรย์ สิมะโชคดี (2548 : 85) กล่าวว่า หัวหน้างานเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จต่องานด้านอาชีวอนามัย และความปลอดภัยในโรงงาน โดยหัวหน้างานเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมและก่อให้เกิดความสำเร็จในโครงการป้องกันอุบัติเหตุ

หรือการส่งเสริมความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน หัวหน้างานเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยของพนักงาน หากต้องการให้งานด้านอาชีวอนามัย และความปลอดภัยประสบความสำเร็จต้องให้ความสำคัญแก่หัวหน้างาน ทั้งนี้เนื่องจากหัวหน้างานเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหารในระดับที่ใกล้ชิดกับพนักงานมากที่สุด จะเป็นผู้ที่รู้จักพนักงานในกำกับตนเองดีที่สุดโดยรู้ว่าพนักงานต้องการอะไร และคิดอย่างไร ความเป็นผู้เห็นอกเห็นใจและเข้าใจพนักงานดีเช่นนี้จะมีอิทธิพลเสริมอย่างยิ่งที่จะช่วยปรับปรุงกิจกรรมป้องกันอุบัติเหตุและทำให้โครงการด้านความปลอดภัยในการทำงานเป็นผลสำเร็จได้

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญแก่ความปลอดภัยในการทำงานซึ่งได้มีการออกกฎหมายขึ้นหลายฉบับ เช่น ในประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง พ.ศ.2545 ในหมวด 2 กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับหัวหน้างาน กำหนดให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ในกิจการเหมืองแร่ กิจการปิโตรเคมี การทำผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อมบำรุง เก็บรักษา ปรับปรุง ตกแต่ง เสริมแต่ง คัดแปลง แปรรูป การก่อสร้าง การขนส่ง สถานีบริการหรือจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง และกิจการอื่นตามที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมกำหนด ให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับหัวหน้างาน ซึ่งต้องเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดจำนวน 12 ชั่วโมง และแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับหัวหน้างานของสถานประกอบการภายในกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับตั้งแต่วันที่นายจ้างแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้างาน โดยให้เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับหัวหน้างานมีหน้าที่ดังนี้

1. กำกับ ดูแล ให้ลูกจ้างในหน่วยงานรับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หรือมาตรการความปลอดภัยในการทำงาน
2. สอนวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่ลูกจ้างในหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้เกิด ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน
3. ตรวจสอบสภาพการทำงาน เครื่องจักร เครื่องมือและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยก่อนลงมือปฏิบัติงานประจำวัน
4. ตรวจสอบหาสาเหตุการประสบอันตราย การเจ็บป่วยหรือการเกิดเหตุ เค็ดรื้อน รั่วไหล อันเนื่องมาจากการทำงานของลูกจ้างร่วมกับเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย ในการทำงานระดับพื้นฐาน หรือระดับวิชาชีพและรายงานผลรวมทั้งข้อเสนอแนะต่อนายจ้างเพื่อป้องกันการเกิดเหตุโดยไม่ชักช้า
5. ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงาน
6. ปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยในการทำงานตามที่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการ ทำงานระดับบริหารมอบหมาย

นอกจากบทบาทหน้าที่ 6 ประการของหัวหน้างานดังกล่าวข้างต้น ได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับหน้าที่ของหัวหน้าไว้ดังนี้ คือ เป็นผู้ตอบคำถามทางด้านการปฏิบัติที่ดีแก่ฝ่ายบริหาร เป็นผู้ตอบคำถามด้านนโยบายการบริหารให้แก่คนงาน สืบสวนหาปัจจัยเหตุของอุบัติเหตุ และชี้แจงแก่พนักงานให้ทราบเหตุผลที่แท้จริงของการสอบสวน

จะเห็นได้ว่าหน้าที่เพิ่มเติมดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับหน้าที่ของหัวหน้างานตามที่ประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมกำหนด ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยระดับหัวหน้างาน โดยยึดตามประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง เนื่องจากหน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยระดับหัวหน้างานต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และครอบคลุมถึงหน้าที่ที่สำคัญอื่นที่หัวหน้างานพึงปฏิบัติ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่หัวหน้างาน ในการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยจะเห็นได้ว่า หัวหน้างานเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ทั้งนี้เนื่องจากหัวหน้างานเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหารในระดับที่ใกล้ชิดกับพนักงานมากที่สุด จะเป็นผู้ที่รู้จักพนักงานในกำกับตนเองดีที่สุด โดยรู้ว่าพนักงานต้องการอะไร และคิดอย่างไร ความเป็นผู้เห็นอกเห็นใจและเข้าใจพนักงานดีเช่นนี้จะมียุทธวิธีส่งเสริมอย่างอื่นที่จะช่วยปรับปรุงกิจกรรมป้องกันอุบัติเหตุ และทำให้โครงการด้านความปลอดภัยในการทำงานเป็นผลสำเร็จได้

ระบบความปลอดภัยของฟิเรนซ์ (Firenze System Model)

ฟิเรนซ์ (Firenze, 1959 : 115 อ้างถึงใน อนันต์ ฐปะเดมิย์, 2548 : 16) ได้อธิบายแนวคิดรูปแบบระบบความปลอดภัยว่า การศึกษาเรื่องสาเหตุของอุบัติเหตุจะต้องศึกษาองค์ประกอบทั้งระบบ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน องค์ประกอบดังกล่าวประกอบด้วย คน (Man) เครื่องจักร (Machine) และสิ่งแวดล้อม (Environment) ความสำคัญขององค์ประกอบที่เป็นสาเหตุของอุบัติเหตุ แต่ละองค์ประกอบมีความสำคัญต่อการตัดสินใจ ในการผลิตงานและการเกิดอุบัติเหตุ ดังต่อไปนี้

1. คนหรือผู้ปฏิบัติงาน (Man) ในการผลิตงานหรือทำงานในแต่ละขั้นผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย แต่การตัดสินใจในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายในแต่ละครั้งนั้นย่อมมีความเสี่ยงแอบแฝงอยู่เสมอ ดังนั้นในการตัดสินใจแต่ละครั้ง ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ ถ้าหากข้อมูลข่าวสารดีถูกต้องก็จะทำให้ตัดสินใจถูกต้อง แต่ถ้าข้อมูลไม่ถูกต้องก็จะทำให้ตัดสินใจผิดพลาดหรือมีความเสี่ยงสูง และทำให้เกิดความล้มเหลวในการทำงานซึ่งอาจส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุได้ ดังนั้นงานด้านความปลอดภัยเป็นงานสำคัญที่บุคลากรจะต้องได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี มีการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารและมีการสอบสวนหาสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดอุบัติเหตุทุกครั้งอย่างชัดเจน

2. อุปกรณ์เครื่องจักร (Machine) อุปกรณ์เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตจะต้องมี ความพร้อม ปราศจากข้อผิดพลาด ถ้าอุปกรณ์เครื่องจักรออกแบบไม่ถูกต้อง ไม่ถูกหลักวิชาการหรือขาดการบำรุงรักษาที่ดีย่อมทำให้เกิดโทษของเครื่องจักรปฏิบัติงานผิดพลาดซึ่งจะนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุ

3. สิ่งแวดล้อม (Environment) สภาพการทำงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงานมีบทบาทสำคัญต่อการผลิต ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมย่อมให้เกิดปัญหาต่อผู้ปฏิบัติงานและเครื่องจักรซึ่งจะเป็นสาเหตุของการอุบัติเหตุได้ เช่น ทำงานอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีสารพิษ ฟุ้งกระจาย แสงจ้าในขณะปฏิบัติงาน เป็นต้น

ฉะนั้น ก่อนที่จะตัดสินใจทุกครั้ง ผู้ปฏิบัติงานจะต้องหาข้อมูลเพื่อให้แน่ใจว่าการตัดสินใจนั้นถูกต้อง โดยพิจารณาจากข้อมูลประกอบการตัดสินใจซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับงาน (Task) ที่จะต้องปฏิบัติและข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น (Nature of Harmful Consequences) ถ้าหากข้อมูลมีจำนวนและคุณภาพมากพอ ก็จะทำให้ความเสี่ยงต่างๆ ลดลงอยู่ในขีดจำกัดที่อาจสามารถควบคุมได้ โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดหรืออุบัติเหตุก็จะลดลงด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องให้ข้อมูลแก่ผู้ปฏิบัติงานให้มากที่สุดและเป็นประโยชน์ที่สุด เช่น อาจจะทำให้การฝึกอบรม สอน แนะนำงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับข้อมูลที่ดีในการทำงานเป็นการช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการลดความผิดพลาดที่เกิดจากการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงานอีกด้วย

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับอุบัติเหตุ

นิตยา โพธิ์ศรีขาม (2549 : 29) กล่าวว่าอุบัติเหตุ หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า และไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ร่างกาย องค์กร หรือมีผลทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือการตาย

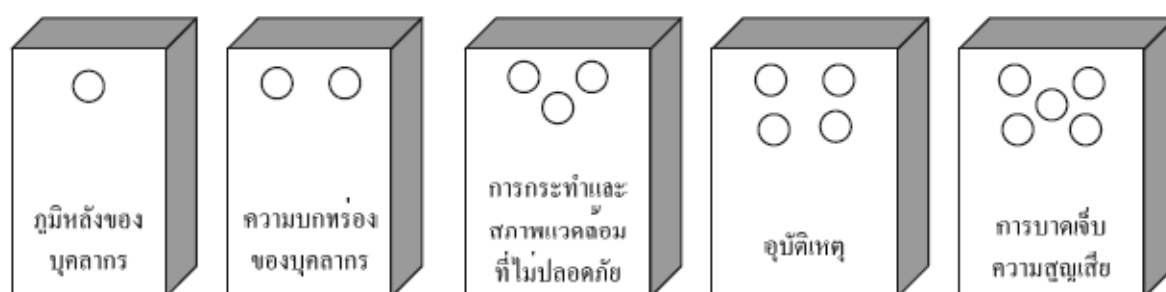
เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์ และชัยยะ พงษ์พานิช (2547 : 87) กล่าวว่าอุบัติเหตุ หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่มีใครคาดคิด ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดขึ้น และไม่สามารถควบคุมได้ เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นแล้วย่อมทำให้เกิดผลเสียหายหลายประการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุถูกนำไปใช้ ในการตั้งสมมติฐานการเกิดอุบัติเหตุที่เกิดเนื่องจากการทำงานที่เกิดจากความผิดพลาดของมนุษย์นั้น เป็นปัญหาที่สำคัญที่ควรจะต้องได้รับการแก้ไข และหามาตรการป้องกันที่ดี โดยการนำเอาทฤษฎีการเกิดอุบัติเหตุมาใช้งานได้หลายทฤษฎี (วีระพงษ์ เกลิมจิระรัตน์ และวิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2548 : 90) ดังนี้

1. ทฤษฎีโดมิโน (Domino Theory) Heinrich

ผู้คิดค้นทฤษฎีโดมิโน กล่าวว่า การบาดเจ็บและความเสียหายต่าง ๆ ที่สืบเนื่องโดย ตรงจากอุบัติเหตุ เป็นผลมาจากการกระทำที่ไม่ปลอดภัยหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งเปรียบได้ เหมือนกันโดมิโนที่เรียงกันอยู่ 5 ตัวใกล้กัน เมื่อตัวหนึ่งล้มย่อมมีผลทำให้ตัวโดมิโนถัดไปล้มตามไป ด้วย ตัวโดมิโนทั้ง 5 ตัว ได้แก่ สภาพแวดล้อมหรือภูมิหลังของบุคคล ความบกพร่องผิดปกติของบุคคล การกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัยอุบัติเหตุ และการบาดเจ็บหรือเสียหาย นั่นคือสภาพแวดล้อมของสังคมหรือภูมิหลังของคนใดคนหนึ่งก่อให้เกิดการกระทำที่ไม่ปลอดภัยหรือสภาพการณ์ที่ไม่ ปลอดภัย ก่อให้เกิดการบาดเจ็บความเสียหายได้ ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 โดมิโนของการเกิดอุบัติเหตุ

จะพบว่ามีโดมิโนทั้งหมด 5 ตัว องค์ประกอบต่างๆ ในโดมิโนแต่ละตัวสามารถอธิบาย ได้ (นิตยา โพธิ์ศรีขาม, 2549 : 31-32) ดังนี้

โดมิโนตัวที่ 1 ภูมิหลังของบุคคลกร เป็นสิ่งที่สืบทอดจากบรรพบุรุษและสิ่งแวดล้อมทาง สังคม คุณลักษณะที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุนี้เป็นคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ความสะเพร่า ความดีรั้น ความโลภมาก และคุณลักษณะอื่น ๆ ซึ่งมักจะเป็นผลจากการสืบทอดทางพันธุกรรมจากบรรพบุรุษ การเรียนรู้และการขัดเกลากจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม

โดมิโนตัวที่ 2 ความบกพร่องของบุคคลกร เป็นลักษณะที่ไม่เหมาะสมของบุคคล การสื บทอดทางพันธุกรรม และการขัดเกลากจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดลักษณะที่ไม่ เหมาะสมของบุคคล เช่น ความสะเพร่า อารมณ์รุนแรง ความวิตกกังวล อ่อนไหวง่าย ขาดความรอบคอบ และละเลยต่อการกระทำที่ปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นผลทำให้เกิดการกระทำที่ไม่ ปลอดภัย หรือส่งผลให้เครื่องจักร หรือการทำงานต้องอยู่ในสถานะที่เป็นอันตราย

โดมิโนตัวที่ 3 การกระทำและสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย เป็นการกระทำที่ไม่ปลอดภัย หรือสภาวะแวดล้อมที่เป็นอันตราย ตัวอย่างการกระทำที่ไม่ปลอดภัยของบุคคล ได้แก่ การยืนทำงาน อยู่ภายใต้สิ่งของที่มึนน้ำหนักรมากแขวนอยู่ การเริ่มเดินเครื่องจักรโดยไม่มีการแจ้งหรือเตือนการหยอก

ล่อกันระหว่างทำงาน และการถอดการคณิรภัยของเครื่องจักรออก เป็นต้น ส่วนสภาพเครื่องจักรหรือสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตราย ได้แก่ การไม่มีการคณิรภัยของเครื่องจักรที่หมุนได้ การไม่มีการคณิรภัยของเครื่องจักรที่มีการใช้งาน การไม่มีราวป้องกันภัย และการมีแสงสว่างไม่เพียงพอ เป็นต้น โดยสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีผลทำให้เกิดอุบัติเหตุตามมา

โดมิโนตัวที่ 4 อุบัติเหตุ เป็นเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด หรือไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า ที่มีสาเหตุมาจากปัจจัยในโดมิโนตัวที่ 3 ตัวอย่างของอุบัติเหตุ ได้แก่ การตกจากที่สูง วัตถุกระเด็นใส่ เป็นต้น เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้เป็นชนิดของอุบัติเหตุที่ทำให้เกิดบาดเจ็บ

โดมิโนตัวที่ 5 การบาดเจ็บ ความสูญเสีย เป็นผลมาจากอุบัติเหตุในโดมิโนตัวที่ 4 ตัวอย่างของการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นกับอวัยวะบางส่วนของร่างกาย ได้แก่ กระดูกหัก บาดแผลฉีกขาด เป็นต้น โดยที่การบาดเจ็บเหล่านี้เป็นผลโดยตรงจากอุบัติเหตุ

2. ทฤษฎีรูปแบบการเกิดอุบัติเหตุ

ทฤษฎีรูปแบบการเกิดอุบัติเหตุของกองทัพบกสหรัฐอเมริกา การบริหารงานความปลอดภัยของกองทัพบกสหรัฐอเมริกา ได้มีการพัฒนามากขึ้น เนื่องจากการได้มีการนำเสนอเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการป้องกันประเทศ กองทัพบกสหรัฐอเมริกาจึงได้ศึกษาเทคโนโลยีทางด้านความปลอดภัยควบคู่ไปกับเทคโนโลยีในการผลิตและการใช้ด้วย รูปแบบที่นำเสนอนี้เป็นรูปแบบที่แสดงถึง การเกิดอุบัติเหตุ พอสรุปสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุได้ 3 ประการ (ณัฐกิตติ์ วัฒนพันธ์ (2549 : 17) คือ

2.1 ความผิดพลาดของผู้ปฏิบัติงาน (Human Error) เกิดจากการที่ผู้ปฏิบัติงานมีพฤติกรรมกระทำที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Condition) หรือเกิดจากวิธีการทำงานที่ไม่ปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานเช่นกัน ความผิดพลาดต่างๆ นั้นอาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดทางร่างกาย ขาดการฝึกอบรมอย่างเพียงพอ หรือขาดการกระตุ้น หรือแรงจูงใจในการทำงาน

2.2 ความผิดพลาดในระบบ (System Error) อาจเกิดจากการออกแบบไม่เหมาะสม ซึ่งเนื่องมาจากนโยบายที่ไม่เหมาะสมของหน่วยงาน เช่น การประหยัด การเลือกใช้เทคโนโลยี การบำรุงรักษา หรือเกิดจากความล้มเหลวในการออกแบบที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นต้น

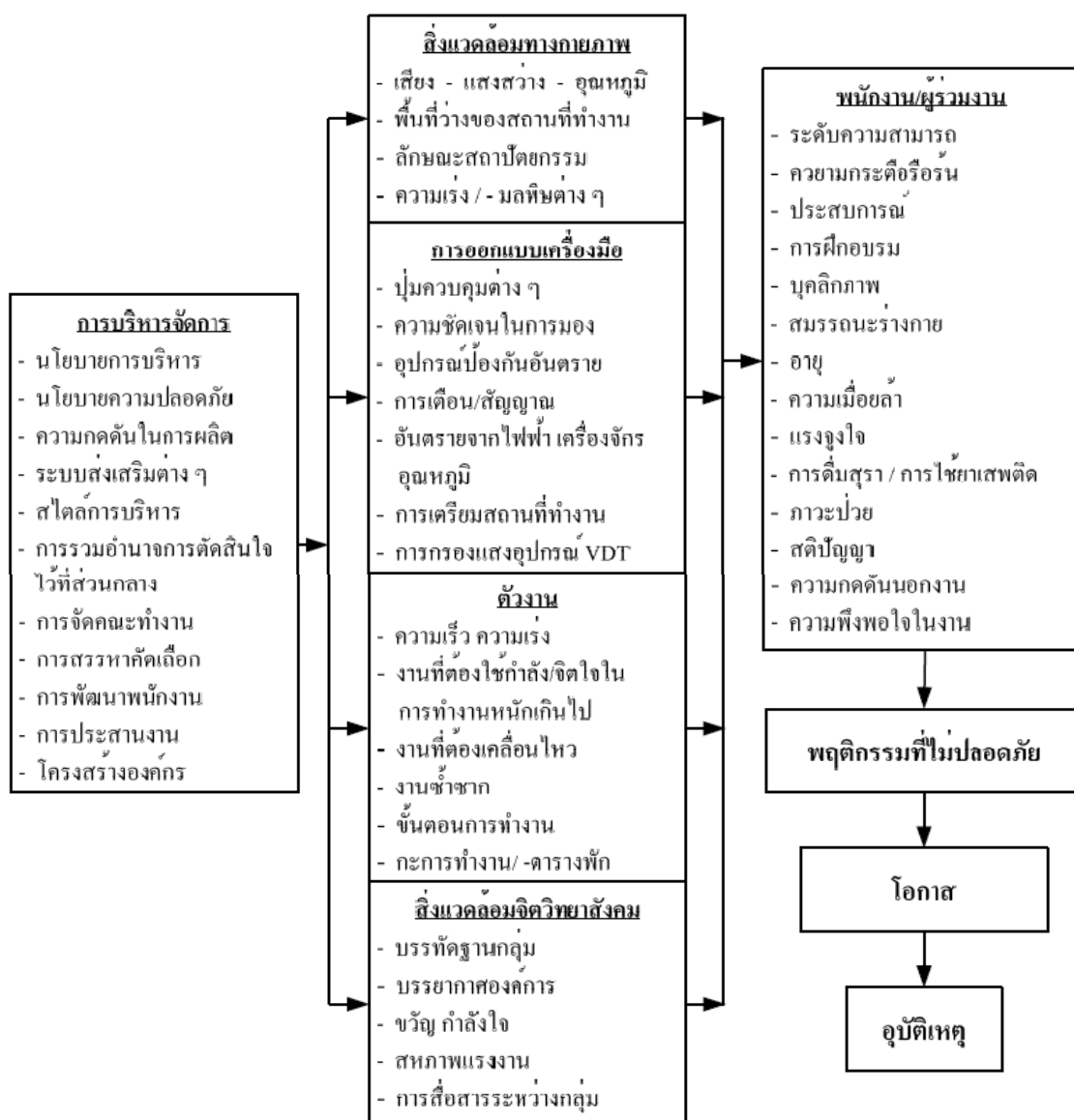
2.3 ความผิดพลาดในการบริหารจัดการ (Management System) สาเหตุหลักอาจเกิดจากความล้มเหลวจากการบริหารจัดการ ข้อมูลข่าวสาร การใช้เทคโนโลยีและระบบงานที่ไม่เหมาะสม ซึ่งความล้มเหลวนี้อาจเกิดจากการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง การฝึกอบรมอาจไม่เพียงพอ ขาดการกระตุ้นในการปฏิบัติงาน

3. โมเดลสาเหตุที่เป็นปัจจัยร่วมในการเกิดอุบัติเหตุ

โมเดลสาเหตุที่เป็นปัจจัยร่วมในการเกิดอุบัติเหตุ (Contributing Factors in Accident Causation, CFAC) เป็นโมเดลที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุหลายๆ โมเดลที่นักวิจัยได้ทำการศึกษามาแล้วเข้าด้วยกัน ซึ่งลักษณะเด่นเฉพาะของโมเดลนี้คือ ได้มี

การให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาทางสังคม โดยมี การจำแนกให้อยู่ในรูปของระบบเกี่ยวกับบุคคล เครื่องจักร และสิ่งแวดล้อม (นิตยา โพธิ์ศรีขาม, 2549 : 35)

สำหรับโมเดลนี้แสดงให้เห็นว่า อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัยของแต่ละบุคคล สาเหตุก็มาจากหลาย ๆ ปัจจัยในตัวบุคคล ได้แก่ ระดับความสามารถ ความกระตือรือร้น ประสิทธิภาพ การฝึกอบรม บุคลิกภาพ สมรรถนะร่างกาย อายุ ความเมื่อยล้า แรงจูงใจ การดื่มสุรา/ การใช้ยาเสพติด ภาวะการป่วย ระดับสติปัญญา ความกดดันนอกงาน และพึงพอใจในงาน แต่ทั้งนี้ ปัจจัยภายในตัวบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่ได้รับผลกระทบมาจากปัจจัยหลายๆ ปัจจัย ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 โมเดลสาเหตุที่เป็นปัจจัยร่วมในการเกิดอุบัติเหตุของ (Sanders and McComick, 1993)

จากภาพที่ 2.4 พบว่า ปัจจัยภายในตัวบุคคลได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

3.1 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ เสียง แสงสว่าง อุณหภูมิ พื้นที่ในการทำงาน ลักษณะของสถาปัตยกรรม และมลพิษต่างๆ ในที่ทำงาน

3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องมือ ได้แก่ ปุ่มควบคุมต่างๆ ของเครื่องมือ การออกแบบเครื่องมือให้มีความคมชัดในการมอง สัญญาณเตือนภัยต่างๆ อุปกรณ์ป้องกันอันตรายการเตรียมความพร้อมของสถานที่ทำงาน และอุปกรณ์การกรองแสงจากอุปกรณ์ VDT

3.3 ปัจจัยเกี่ยวกับตัวงาน ได้แก่ ความเร็ว ความเร่งของงาน งานที่ต้องใช้กำลังในการทำงานมากเกินไป งานที่ต้องใช้จิตใจจดจ่อกับงานมากเกินไป งานที่ต้องมีการเคลื่อนไหว งานที่มีความซ้ำซากจำเจ ขั้นตอนการทำงาน กระบวนการทำงาน และตารางการพักของการทำงาน

3.4 ปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจิตวิทยาสังคม ได้แก่ บรรทัดฐานของกลุ่ม บรรยากาศองค์กร ขวัญและกำลังใจในการทำงาน สหภาพแรงงาน และการสื่อสารระหว่างกลุ่มแต่เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า ปัจจัยต่างๆ ปัจจัยที่กล่าวมา ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ได้รับผลกระทบจากการบริหารจัดการขององค์กรทั้งสิ้น โดยรายละเอียดของการจัดการภายในองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นโยบายการบริหารจัดการขององค์กร นโยบายด้านความปลอดภัย ความกดดันในการผลิต สวัสดิ์ในการบริหารจัดการ การรวมอำนาจการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลาง การจัดคณะทำงาน กระบวนการสรรหาและคัดเลือก การพัฒนาพนักงาน การประสานงาน และโครงสร้างองค์กร

การเกิดอุบัติเหตุ

อุบัติเหตุทำให้เกิดการบาดเจ็บและเกิดความความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งได้ แยกประเภทของอุบัติเหตุ สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ ผลกระทบจากการเกิดอุบัติเหตุ และการป้องกันอุบัติเหตุได้ (ณัฐกิตติ์ วัฒนพันธ์ (2549 : 19-20) ดังนี้

1. ประเภทของอุบัติเหตุ

1.1 อุบัติเหตุในงานอุตสาหกรรมตามชนิดของอุบัติเหตุ ได้แก่ การพลัดตกจากที่สูงของพนักงาน การถูกวัตถุหล่นทับ การถูกเฉี่ยว ถูกกระแทกโดยวัตถุต่างๆ ยกเว้นวัตถุหล่น ทับ การถูกหนีบระหว่างวัตถุ 2 ชิ้น การออกแรงเกินกำลัง การสัมผัสกับอุณหภูมิต่ำหรือสูงจนเกินไป การสัมผัสกับกระแสไฟฟ้า การสัมผัสกับสารพิษหรือแก๊สมันดภาพรังสี และอุบัติเหตุที่ไม่ได้ระบุไว้ข้างต้น

1.2 อุบัติเหตุตามตัวการของการเกิดอุบัติเหตุ จำแนกเป็น

1.2.1 เครื่องจักรกล ได้แก่ เครื่องต้นกำลังต่างๆ ยกเว้นมอเตอร์ไฟฟ้า อุปกรณ์การถ่ายส่งกำลังกล เครื่องขึ้นรูปโลหะ เครื่องจักรกลงานไม้ เครื่องจักรกลการเกษตรเครื่องจักรกลเหมืองแร่ และเครื่องจักรกลอื่นๆ ที่มีได้ระบุไว้ข้างต้น

1.2.2 วัสดุอุปกรณ์ในการถ่ายขนและยกวัสดุ ได้แก่ รถยกและเครื่องยกต่างๆ รถหรือล้อที่มีรางเลื่อน ล้อเลื่อนอื่นๆ ที่ไม่เล่นบนรางเลื่อน พาหนะขนส่งทางอากาศ พาหนะขนส่งทางน้ำ และพาหนะขนส่งอื่นๆ

1.2.3 เครื่องมือและอุปกรณ์ ได้แก่ ภาชนะบรรจุความดัน เตาลอม เตาเผา เตาอบ ระบบเครื่องทำความเย็น เครื่องกำเนิดไฟฟ้า รวมทั้งมอเตอร์ไฟฟ้า ยกเว้นเครื่องมือไฟฟ้า เครื่องมือไฟฟ้าต่างๆ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ยกเว้นเครื่องมือไฟฟ้าและบันไดที่สามารถเคลื่อนที่ได้ นั่งร้าน และเครื่องจักรกลอื่นๆ

1.2.4 วัสดุ สารเคมี และรังสี ได้แก่ วัตถุระเบิด ฝุ่นผง แก๊ส ของเหลว สารเคมีต่างๆ ยกเว้นวัตถุระเบิด วัตถุอันตรายที่ปะปนในอากาศ สารกัมมันตรังสี และสารอื่นๆ ที่ไม่ได้ระบุไว้

1.2.5 สภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในอาคารโรงงาน สภาพแวดล้อมภายนอกอาคารโรงงาน ใต้ดิน

1.2.6 ตัวการอันตรายอื่นๆ ที่ไม่ได้จำแนกไว้ข้างต้น ได้แก่ สัตว์ต่างๆ และตัวการอื่นๆ ที่ไม่ได้ระบุ

1.2.7 ตัวการอื่นๆ ที่ไม่ได้จำแนกไว้ข้างต้น

1.3 อุบัติเหตุจำแนกตามลักษณะของความบาดเจ็บ ได้แก่ เกิดบาดแผล กระดูกเคลื่อนเคลื่อนหักขยอก ฟกช้ำ บวม ถูกกระแทก และบาดเจ็บภายใน ถูกตัดหรือฉีกเนื้อหรืออวัยวะออกไป บาดแผลอื่นๆ บาดแผลฉกรรจ์ ถูกอัดกระแทกจนและ ถูกไฟไหม้ ถูกสารพิษชนิดรุนแรง แพ้สภาวะแวดล้อมในการทำงาน การหมดสติ บาดเจ็บจากกระแสไฟฟ้า อันตรายจากกัมมันตภาพรังสี ได้รับอันตรายผสมกันจากหลายสาเหตุ และอันตรายอื่น ๆ ที่มีได้ระบุเอาไว้

1.4 อุบัติเหตุจำแนกตามตำแหน่งที่เกิดแก่ร่างกาย จำแนกได้ดังนี้ ศีรษะ คอ ลำตัว แขน ข้อมือ แขน ขา ปลายขา ความบาดเจ็บทั่วไป ความบาดเจ็บหลายแห่งพร้อมๆ กัน และจุดบาดเจ็บอื่นๆ ที่มีได้ระบุไว้

2. สาเหตุของอุบัติเหตุ

2.1 สาเหตุโดยตรงที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ

2.1.1 พฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่ การไม่ใช้การันตีป้องกันเครื่องจักร เครื่องมือที่เป็นการหมุน มีวิธีการสัมผัสสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอย่างไม่ปลอดภัย ใช้เครื่องจักร เครื่องมือไม่เหมาะสมกับงาน มีการเคลื่อนไหวที่ไม่ปลอดภัยขณะทำงาน เช่น วิ่งกระโดด การหยอกล้อกับเพื่อนร่วมงานขณะทำงาน

2.1.2 สภาพะการทำงานที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่ อุปกรณ์ความปลอดภัยไม่มีประสิทธิภาพไม่มีอุปกรณ์ความปลอดภัย หรือมีแต่ไม่ตรงตามความต้องการในการใช้งาน สถานที่

ทำงานสกปรกกร รุ่งรัง เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ชำรุด การแต่งกายหรือเสื้อผ้าไม่เหมาะสมกับงาน และการมีแสงสว่างและการระบายอากาศไม่เหมาะสมกับการทำงาน

2.2 สาเหตุเสริมที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ

2.2.1 การปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบงานด้านความปลอดภัย ได้แก่ การให้คำแนะนำด้านความปลอดภัยไม่เพียงพอ ไม่มีการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎความปลอดภัย ไม่มีการวางแผนให้ความปลอดภัยเป็นส่วนหนึ่งของงาน การไม่ทำให้พนักงานสัมผัสกับงานด้านความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีการควบคุมสิ่งต่างๆ ที่เป็นอันตราย และไม่มีการจัดหาอุปกรณ์ความปลอดภัย

2.2.2 สภาพะด้านจิตใจของผู้ทำงาน ได้แก่ ขาดจิตสำนึกด้านความปลอดภัย มีการทำงานแบบจิตใจไม่ประสานกัน มีทัศนคติไม่ดีต่องาน ปฏิภิรียาของสมองช้า ขาดความตั้งอกตั้งใจ อารมณ์อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล และอารมณ์แปรปรวน

2.2.3 สภาพะร่างกายของผู้ทำงาน ได้แก่ อ่อนเพลียมาก นูหนวก สายตาไม่ค่อยดี ร่างกายไม่เหมาะสมกับงานที่ทำ เป็นโรคหัวใจ และร่างกายมีความพิการ

3. ผลกระทบจากการเกิดอุบัติเหตุ

ผลเสียหายอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เคราะห์ร้ายและครอบครัว ได้รับผลกระทบในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ เสียรายได้ประจำวันที่ได้รับเสียค่ารักษาพยาบาล ครอบครัวมีภาระเพิ่มขึ้น มีความพิการทางกาย ถ้าหากสูญเสียอวัยวะที่จำเป็นก็ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อีก และไม่สามารถทำกิจกรรมอย่างอื่นที่ตนเคยทำอยู่ นอกเหนือไปจากหน้าที่การงาน

3.1 กลุ่มหัวหน้างาน ได้รับผลกระทบในเรื่องต่างๆ ดังนี้ มีความวิตกกังวลใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีส่วนรับผิดชอบในอุบัติเหตุ นั้น มีภาระในการสอบสวนและต้องรายงานต่อผู้บังคับบัญชาชั้นสูง มีภาระในการฝึกและอบรมคนใหม่เข้ามาทำงานแทน และเสื่อมเสียเกียรติภูมิ

3.2 กลุ่มผู้ร่วมงาน ได้รับผลกระทบในเรื่องต่างๆ ดังนี้ การเสียขวัญและกำลังใจ วิตกกังวลในอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น และสมรรถภาพในการผลิตย่อมลดลง

3.3 กลุ่มบริษัทและหน่วยงาน ได้รับผลกระทบในเรื่องต่างๆ ดังนี้ เครื่องมือ เครื่องจักร วัสดุ อาจเกิดการชำรุดเสียหายเนื่องจากอุบัติเหตุ นั้น สูญเสียเวลาอันเนื่องมาจากการขัดข้องในการผลิต เสียค่าใช้จ่าย ค่าชดเชย ค่าทำขวัญ และค่ารักษาพยาบาลคนเจ็บ และเสียดอกเบี้ยในกรณีเหล่านี้

4. การป้องกันอุบัติเหตุ

สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ในการป้องกันอุบัติเหตุได้ดังนี้

4.1 การจัดตั้งองค์กรด้านความปลอดภัย ทั้งนี้เพื่อให้มีหน่วยงานและผู้รับผิดชอบ งานด้านความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ

4.2 การค้นหาสาเหตุของอุบัติเหตุ ได้แก่ การค้นหาสาเหตุของอุบัติเหตุจากจุดอันตรายต่างๆ ที่แฝงเร้นอยู่ และกำลังจะเป็นเหตุของอุบัติเหตุ การค้นหาสาเหตุของอุบัติเหตุที่เคยเกิดขึ้นแล้ว

4.3 การควบคุมสาเหตุทางวัตถุ ได้แก่ การตรวจแปลน แบบพิมพ์ แบบสั่งซื้อและสัญญาต่างๆ ในแง่ของความปลอดภัย ติดตั้งและบำรุงรักษาอุปกรณ์ความปลอดภัยอย่างถูกต้อง ใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน ตรวจสอบสิ่งที่ชำรุดและแก้ไขให้อยู่ในสภาพดี วางกฎหรือระเบียบการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัย เป็นต้น

4.4 การควบคุมสาเหตุจากคน โดยการควบคุมด้านความปลอดภัย และวิธีการทำงานของผู้ปฏิบัติงานให้เหมาะสม

การป้องกันอุบัติเหตุและเสริมสร้างความปลอดภัย

การป้องกันอุบัติเหตุและเสริมสร้างความปลอดภัยนั้น วีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ และวิฑูรย์ สิมะโชคดี (2548 : 112-114) ได้สรุปว่า จะต้องให้พนักงานเรียนรู้และได้รับการฝึกอบรม ครอบคลุมประเด็นสำคัญ 4 ประเด็นดังนี้คือ

1. ด้านเครื่องจักรกล เครื่องจักรกล หมายถึง ชิ้นส่วนอุปกรณ์หลายชิ้นมาประกอบกัน และใส่พลังงานเข้าไปทำให้มีส่วนเคลื่อนไหวได้ ลักษณะอันตรายที่อาจเกิดจากเครื่องจักรได้ เช่น นุด ดึงเครื่องแต่งกายเสื้อผ้า ตัด บาด นิ้วมือและมือ เศษวัสดุเข้าตา เครื่องจักรทับหรือกระแทกและ ไฟฟ้าช็อต เป็นต้น โดยมีแนวทางในการป้องกันอันตรายแบ่งออกได้เป็น

1.1 การป้องกันอันตรายที่เครื่องจักร

- 1.1.1 ป้ายสัญญาณเตือน
- 1.1.2 ตะแกรงเหล็กครอบ
- 1.1.3 สวิตช์ควบคุมเครื่อง
- 1.1.4 ปิดบังเศษวัสดุ ไฟ
- 1.1.5 ระบบสายดิน, สายไฟ
- 1.1.6 ใช้เครื่องป้องกันวัสดุแทนมือ

1.2 การป้องกันที่คนใช้งานเครื่องจักร

- 1.2.1 ผ่านการอบรมและวิธีการใช้งานคือ ปฐมนิเทศ และฝึกทักษะ
- 1.2.2 มีการตรวจสอบก่อนใช้
- 1.2.3 ปฏิบัติตามคู่มือ
- 1.2.4 การแต่งกายและอุปกรณ์ป้องกัน
- 1.2.5 เมื่อเครื่องผิดปกติต้องแจ้งแก้ไข
- 1.2.6 เมื่อทำความสะอาดต้องหยุดเครื่อง

1.3 การป้องกันที่คนงาน (ซ่อมบำรุง) เครื่องจักร

1.3.1 ตัดกระแสไฟฟ้า

1.3.2 ติดป้ายหรือล๊อคสะพานไฟฟ้า

1.3.3 ไม่มีหน้าที่ห้ามซ่อมโดยเด็ดขาด

1.3.4 ซ่อมเสร็จปิดครอบเครื่องจักร

1.3.5 ตรวจสอบความเรียบร้อย

2. ด้านสภาพแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมการทำงาน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่อยู่ล้อมรอบตัวผู้ประกอบอาชีพ หรือ คนงานในขณะที่ทำงาน อันอาจจะรวมถึง เครื่องจักรกล อุปกรณ์ เครื่องมือ อากาศที่หายใจ แสงสว่าง ความสั่นสะเทือน รังสี ความร้อน ความเย็น ก๊าซ ไอสาร ฝุ่น ละออง สารเคมี เชื้อโรค และสัตว์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึง สภาพการทำงานที่ซ้ำซาก การเร่งรีบทำงาน การทำงานเป็นผลัดหมุนเวียน เรื่อยไป สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงาน ค่าตอบแทน และชั่วโมงการทำงานเป็นต้น ความไม่เหมาะสมของสิ่งแวดล้อมการทำงาน นับว่าเป็นปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อให้เกิดอันตรายจากการประกอบอาชีพได้เช่นเดียวกัน

สิ่งแวดล้อมการทำงานที่อยู่ล้อมรอบตัวคนงานในขณะที่ทำงานนั้น พอจะแบ่งเป็นหมวดหมู่ได้ 4 ประเภทคือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางเคมี สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ และ สิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาสังคม ดังนี้

2.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่อยู่รอบๆ ตัวผู้ประกอบอาชีพในขณะที่ทำงานนี้มี หลาย ชนิด เช่น เสียงดัง ความสั่นสะเทือน ความร้อน ความเย็น รังสี แสงสว่าง ความกดดัน บรรยากาศ นอกจากนี้ยังรวมถึง เครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ และบริเวณสถานที่ทำงาน

2.2 สิ่งแวดล้อมทางเคมี ที่ผู้ประกอบอาชีพต้องเกี่ยวข้องก็คือ สารเคมีชนิดต่างๆ ที่ใช้เป็นวัตถุดิบ ผลิต หรือของเสียที่ต้องกำจัด โดยทั่วไปสารเคมีดังกล่าวอาจอยู่ในรูปของก๊าซ ไอ สาร ฝุ่น ก้อน ละออง หรืออยู่ในรูปของเหลว เช่น สารตัวละลาย กรด ด่าง เป็นต้น

2.3 สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ ของผู้ประกอบอาชีพนั้นมีทั้งชนิดที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ตัวอย่างของชนิดที่มีชีวิต เช่น ไวรัส แบคทีเรีย เชื้อรา พยาธิ และสัตว์อื่นๆ เป็นต้น สำหรับตัวอย่างของชนิดที่ไม่มีชีวิต เช่น ฝุ่นพืชต่างๆ รวมถึง ฝุ่นไม้ ฝุ่นฝ้าย เป็นต้น

2.4 สิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาสังคม หรือ บางครั้งเรียกว่า ปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมในการทำงาน ซึ่งครอบคลุมถึงภาวะที่เกี่ยวกับจิตวิทยาสังคม และเศรษฐกิจในการทำงาน งานที่ต้องรีบเร่งแข่งกับเวลา ภาวะของบุคคลที่ย้ายถิ่นจากชนบทมาอยู่ในเมืองอุตสาหกรรม การทำงานเป็นผลัด หรือเป็นกะ การทำงานล่วงเวลา การอยู่ร่วมทำงานกับเพื่อนร่วมงานที่แปลกหน้า ค่าจ้างแรงงานที่ไม่เหมาะสม สัมพันธภาพระหว่างบุคคลในสถานที่ทำงาน การทำงานที่ซ้ำซาก การทำงานที่ไม่เหมาะสมกับ

ความสามารถของร่างกายและจิตใจ การทำงานที่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและผลผลิต และภาวะที่คนต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตแบบอุตสาหกรรม เป็นต้น

3. ด้านบริเวณทำงาน ประกอบด้วยลักษณะไม่ปลอดภัยต่างๆ ในบริเวณที่ทำงาน เช่น การจัดวางวัสดุ สิ่งของไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย พื้นโรงงานขรุขระ มีน้ำขัง มีน้ำมันหกเปื้อน การแบ่งเขตพื้นที่ทำงาน การจัดทางเดินรถยกของ การยกย้ายสิ่งของโดยรอก เป็นต้น สาเหตุส่วนใหญ่ของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในบริเวณที่ทำงานมักเกี่ยวข้องกับการเดินและการพลัดตกหกล้ม การขัดขยอกจากการใช้กำลังมากเกินไป ชนกับสิ่งของหรือกับผู้ปฏิบัติงาน สิ่งของกระแทกและถูกหนีบหรือบีบอัดอยู่ระหว่างของแข็ง ซึ่งจะได้สรุปประเภทอุบัติเหตุที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บในบริเวณที่ทำงานเป็น 6 ประเภทดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

3.1 การพลัดตกหกล้ม การพลัดตกหกล้มเป็นอุบัติเหตุที่ผู้ปฏิบัติงานในบริเวณที่ทำงานมักประสบได้บ่อยที่สุดจนดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมดา ทำให้ผู้ปฏิบัติงานบาดเจ็บในแต่ละปีเป็นจำนวนมากและยังสามารถทำให้เสียชีวิตได้ การพลัดตกหกล้มเป็นอุบัติเหตุประเภทที่มีความรุนแรงมากกว่าอุบัติเหตุประเภทอื่นในบริเวณที่ทำงานหากคิดเป็นวันทำงานที่เสียไปทั้งหมด การพลัดตกหกล้มแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

3.1.1 การลื่นหรือสะดุดหกล้ม มักจะเกิดกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ลักษณะที่เกิดขึ้นมีทั้งหกล้มบนพื้นที่ลื่นหรือพื้นที่มีปูพรม สะดุดสิ่งของที่วางหรือห้อยสายไว้เกะกะ เช่น สายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ หรือสะดุดกับที่ต่อสายโทรศัพท์หรือเคเบิลสายไฟที่ตั้งโผล่ขึ้นมาจากพื้นขวางทางเดินอยู่เหยียบไปบนวัสดุที่วางอยู่กับพื้น เหยียบของเหลวหรือน้ำที่หกอยู่กับพื้น ลื่นหกล้มขณะขึ้นลงบันได เป็นต้น

3.1.2 แก้วล้ม มักเกิดในขณะที่จะนั่งลง ลูกขึ้นหรือหมุนแก้ว ในบางกรณีอาจเกิดจากการเอนแก้วไปข้างหลังหรือเอาเท้าพาดไว้บนโต๊ะ โดยทั่วไปอุบัติเหตุบาดเจ็บจากแก้วจะเกิดจากการเลื่อนแก้วที่มีล้อเลื่อนขณะที่ยังนั่งอยู่ เอนแก้วเพื่อก้มลงหยิบของที่หล่นจากพื้น เอนแก้วเพื่อเอามือวางพาดบนโต๊ะ หรือใช้มือเลื่อนแก้วเข้ามานั่งโดยไม่ได้อมองว่าจะนั่งตรงกลางหรือขอบแก้ว เป็นต้น

3.1.3 การตกจากที่สูง มักมีสาเหตุจากการยืนบนแก้วเพื่อเอาสั่งของหรือวัสดุที่วางไว้จากที่สูง แล้วมีการพลัดตกแก้วหรือเฟอร์นิเจอร์อื่นๆ หรือยืนบนบันไดเพื่อหยิบของลงมา

3.2 การยกของและการเคลื่อนย้ายวัสดุ การยกของและการเคลื่อนย้ายวัสดุ ได้แก่ การใช้แรงหรือออกแรงมากเกินไปยกของหรือเคลื่อนย้ายวัสดุหนักๆ เช่น หีบห่อ เครื่องมือ ลิ่นชัก ตู้เก็บเอกสาร อุปกรณ์ ของหนักอื่นๆ ในบริเวณที่ทำงาน การกระทำอย่างนี้ล้วนเป็นสาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุได้ถ้ากระทำไม่ถูกวิธี มักพบผู้ปฏิบัติงานเคลื่อนย้ายของโดยพลการ ไม่อยู่ในการควบคุมดูแลของหัวหน้างานแล้วเกิดอุบัติเหตุได้รับการบาดเจ็บขึ้น การยกของหนักผู้ชายไม่ควรยกของหนักเกิน

45 กิโลกรัม และผู้หญิงไม่ควรเกิน 23 กิโลกรัม และผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ควรยกของหนักเกิน 19-23 กิโลกรัม อาการเคล็ดขัดยอกหรือเจ็บปวดกล้ามเนื้อเนื่องจากการยก เคลื่อนย้ายวัสดุที่ผิดวิธี ยังมีสาเหตุจากการใช้กำลังกล้ามเนื้อส่วนนั้นมากและรุนแรงจนเกินไปด้วย เช่น การผลักดันขึ้นส่วนอุปกรณ์ต่างๆ ให้เข้าที่ เป็นต้น

3.3 การถูกชนหรือการชนกับสิ่งของอุบัติเหตุที่เกิดจากการชน ปะทะกันของผู้ปฏิบัติงานในบริเวณที่ทำงานอาจมีอันตรายก็ได้ การบาดเจ็บจะเกิดจากการชนวัตถุสิ่งของ เช่น กระแทกประตู ขึ้นส่วนเครื่องจักร เดินชนกันเองในขณะที่เดิน ชนลิ้นชักตู้เก็บอุปกรณ์ขณะก้มตัวลงมองหรือยึดตัวขึ้น บริเวณที่พบอุบัติเหตุลักษณะนี้มีมากก็คือตรงหัวมุมเลี้ยวและหน้าประตู ทั้งลักษณะเปิดเข้าและเปิดออกบานประตูผลัก บานประตูบังตาใช้ผลักเข้าออก

3.4 วัตถุตกลงมากระแทก เป็นอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งของหล่นลงมากระแทกอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย หรือวัสดุที่กองไว้สูงๆ ล้มพังทลายลงมา ผู้เก็บอุปกรณ์ หรือเอกสารที่เกิดเสียหายเนื่องจากดึงลิ้นชักออกมาพร้อมกันหลายๆ ชั้น ทำให้ผู้ล้มมากระแทกหรือดึงลิ้นชักออกมาเกินไปจนหลุดหล่น เครื่องมือเครื่องใช้ในบริเวณที่ทำงานตกลงมากระแทกเข้าได้ขณะมีการเคลื่อนย้าย เช่น การวางสิ่งของบนโต๊ะมากเกินไปไม่เป็นระเบียบ สิ่งของอาจตกลงมาทำอันตรายได้

3.5 การเกี่ยวหรือการหนีบ เป็นอุบัติเหตุอีกประเภทหนึ่งที่พบในบริเวณที่ทำงาน ก็คือผู้ปฏิบัติงานจะถูกเครื่องมือ วัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ เช่น ประตู หน้าต่าง ลิ้นชักหนีบอวัยวะ บางส่วนของร่างกายทำให้ได้รับบาดเจ็บหรืออาจถูกเกี่ยวหรือดึงเข้าไปหนีบ เช่น ถูกพัดลม เครื่องจักรอุปกรณ์หนีบนิ้วมือ ต้องระมัดระวังของประดับที่ข้อมือหรือเสื้อแขนยาวเข้าไปติดขณะเครื่องจักรกำลังหมุน ดังนั้นจึงไม่ควรให้ผู้ทำงานกับเครื่องจักรสวมใส่เครื่องประดับทุกชนิดหรือสวมเสื้อแขนยาวหลวมเกินไป ก่อนลงมือซ่อมหรือทำความสะอาดต้องหยุดเครื่อง และตัดกระแส ไฟฟ้าที่จ่ายให้ กับเครื่องนั้นเสียก่อน

3.6 การประสบอันตรายจากสาเหตุอื่นๆ ได้แก่ ถูกของแหลมมีคมทิ่มตำ หรือบาดให้เป็นแผล เช่น คัตเตอร์ ลวด แผ่นโลหะ สารเคมี บาดแผลอาจจะเกิดขึ้นเล็กน้อยแต่จะเกิดอันตรายได้ถ้ามีการติดเชื้อและอักเสบขึ้นถ้าไม่ทำการรักษาแผลให้สะอาด อุบัติเหตุจากสิ่งแปลกปลอมกระเด็นเข้าตาหรือทิ่มแทงในตาอาจเป็นอันตรายทำให้ตาพิการได้ อุบัติเหตุจากน้ำร้อน ถูกไฟลวก แผลมดต่อยและที่ร้ายแรงที่สุดคือไฟฟ้าช็อต เกิดเพลิงไหม้ทำให้เสียชีวิตได้ถ้าปฏิบัติกรช่วยเหลือชีวิตไม่ทัน โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานในอาคารสำนักงานสูงหลายๆ ชั้น

4. ด้านวิธีการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัย ประกอบด้วยวิธีการทำงานที่ปลอดภัยโดยพิจารณาจากตำแหน่งที่นั่ง หรือยืนทำงาน การเคลื่อนไหวของร่างกาย การใช้อุปกรณ์เครื่องมืออย่างถูกต้อง การเลือกใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายอย่างเหมาะสม ตลอดจนลักษณะการปฏิบัติงาน การควบ

คุมใช้งานเครื่องจักรตามกำลังของเครื่อง รวมถึงหลักในการคำนึงถึงอันตรายในการทำงาน (วิระพงษ์ เกลิมจิระรัตน์ และวิฑูรย์ สิมะโชคดี, 2548 : 180-182) ดังนี้

4.1 ด้านอันตรายทั่วไป

- 4.1.1 การคิดถึงวิธีการทำงานอย่างปลอดภัยก่อนลงมือทำงาน
- 4.1.2 ให้สอบถามหัวหน้างานเมื่อมีข้อสงสัย
- 4.1.3 ต้องอ่านและสังเกตป้ายคำเตือนต่างๆ เสมอ
- 4.1.4 ต้องรายงานต่อหัวหน้างานถึงสภาพแวดล้อม และเครื่องจักรที่ไม่ปลอดภัยทุกอย่าง
- 4.1.5 อย่าหยอกล้อในขณะทำงาน
- 4.1.6 ไม่ฝืนทำงานหากมีอาการไม่สบาย

4.2 ด้านความเป็นระเบียบ

- 4.2.1 ควรทำความสะอาดและเก็บสิ่งของให้เป็นระเบียบ
- 4.2.2 ไม่วางวัตถุสิ่งของบนช่องทางเดิน
- 4.2.3 เครื่องจักรและบริเวณที่ทำงานต้องสะอาด
- 4.2.4 พื้นโรงงานไม่ลื่น ไม่มีคราบหรือน้ำมันบนพื้น
- 4.2.5 ต้องปิดคลุมหลุมบ่อ ช่องเปิดทุกแห่ง

4.3 ด้านอภิศักภัย

- 4.3.1 ห้ามสูบบุหรี่เมื่อมีป้ายเตือน
- 4.3.2 มีการเรียนรู้วิธีใช้เครื่องดับเพลิง ต้องรู้จักแวนเครื่องดับเพลิง และที่แวนเครื่องดับเพลิงต้องเห็นได้ง่ายพร้อมหยิบได้สะดวก และห้ามเล่น เครื่องดับเพลิง
- 4.3.3 จะต้องเก็บสารไวไฟในที่เฉพาะเท่านั้น

4.4 ด้านการใช้เครื่องจักรกล

- 4.4.1 ต้องรู้วิธีการทำงานอย่างปลอดภัยก่อนเดินเครื่องจักร
- 4.4.2 ควรรู้ตำแหน่งของสวิตช์ จุดเครื่องฉุกเฉิน
- 4.4.3 อย่างปล่อยชายเสื้อหรือแต่งกายรุ่มร่าม
- 4.4.4 อย่าใช้มือเปล่าจับเศษเหล็กควรใช้แปรง
- 4.4.5 อุปกรณ์ป้องกันอันตรายหรือเซฟการ์ดต้องติดตั้งที่เครื่องจักรเสมอ
- 4.4.6 อย่าปล่อยให้เครื่องจักรทำงานตามลำพัง และอย่าซ่อมหรือทำความสะอาดเครื่องจักรขณะที่เครื่องจักรทำงาน

4.5 ด้านไฟฟ้าและอุปกรณ์

- 4.5.1 อย่างใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ชำรุด และปล่อยสายไฟฟ้าพาดเกะกะทางเดิน

- 4.5.2 ต้องตัดไฟหรือถอดฟิวส์ก่อนทำการติดตั้งอุปกรณ์เดินสายไฟเสมอ
- 4.5.3 เมื่อปิดเครื่องจักรแล้วควรปลดสวิตช์ไฟใหญ่ด้วย
- 4.5.4 อุปกรณ์ไฟฟ้าควรมีสายดินด้วย
- 4.5.5 อย่าทำงานเกี่ยวกับไฟฟ้าโดยยืนบนพื้นที่มีน้ำขัง
- 4.6 ด้านการเชื่อมและการตัด
 - 4.6.1 งานเชื่อมในพื้นที่จำกัดหรือบริเวณที่ไวไฟ จะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับการอนุมัติแล้วเท่านั้น
 - 4.6.2 จงใช้สนุ่หารั่วรั่วของถังก๊าซเท่านั้น
- 4.7 ด้านการยกย้ายสิ่งของ
 - 4.7.1 หากต้องการสิ่งของที่วางซ้อนกัน ควรยกสิ่งของที่วางอยู่ข้างบนออกเสียก่อน
 - 4.7.2 อย่ายืนหรือเดินใต้ของที่แขวนลอย
 - 4.7.3 อย่ายกของที่หนักเกินกำลังคนเดียว และควรยกของด้วยกำลังขาเท่านั้น
 - 4.7.4 อย่าใช้รถยกเกินกำลัง และทางเดินรถยกต้องชัดเจน
 - 4.7.5 อย่าใช้รถยกแทนบันได
- 4.8 ด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล
 - 4.8.1 สวมหมวกนิรภัยเสมอเมื่อทำงานที่มีอันตรายต่อศีรษะ
 - 4.8.2 ต้องใส่แว่นตาทุกครั้งเมื่อทำงานกับเครื่องกลึงและเจียร์ไนโลหะ
 - 4.8.3 ใส่อุปกรณ์กรองที่เหมาะสมเมื่อทำงานในบริเวณที่มีฝุ่นหรือแก๊สพิษ
 - 4.8.4 ต้องใส่ที่อุดหูหรือที่ครอบเสียงเมื่อทำงานในบริเวณที่มีเสียงดัง
 - 4.8.5 ต้องใส่รองเท้าหุ้มเหล็กทุกครั้งที่ยกของหนัก
 - 4.8.6 ต้องสวมใส่ชุดป้องกันอันตรายส่วนบุคคลทุกครั้งที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสารเคมี
 - 4.8.7 ใช้หน้ากากกรองแสงและชุดป้องกันอันตรายส่วนบุคคลทุกครั้งเมื่อทำงานโลหะ
- 4.9 ด้านการใช้เครื่องมือ
 - 4.9.1 ไม่ควรใช้เครื่องมือที่ชำรุด และควรใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในขณะทำงาน
 - 4.9.2 ดูแลรักษาเครื่องมือในการทำงานสม่ำเสมอและเก็บเข้าที่ทุกครั้ง
 - 4.9.3 ไม่ควรมองข้ามการบาดเจ็บแม้เพียงเล็กน้อย

สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ

วิทยา อยู่สุข (2548 : 83) ได้กล่าวถึงสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุว่าเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. สาเหตุร่วมหรือสาเหตุเชิงจิตที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ

1.1 การนิเทศงานการปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัยการสอนเกี่ยวกับความปลอดภัยยังไม่ดีพอ กฎความปลอดภัยยังไม่มีผลบังคับใช้ ไม่ได้วางแผนความปลอดภัยไว้เป็นส่วนหนึ่งของงาน ไม่ติดตามผลการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยของพนักงานอย่างสม่ำเสมอ จุดอันตรายต่างๆ ไม่ได้ทำการแก้ไขอุปกรณ์ความปลอดภัยไม่ได้จัดให้พนักงานอย่างเพียงพอ

1.2 สภาวะจิตใจของบุคคลขาดความรู้ หรือไม่ได้ตระหนักในเรื่องของความปลอดภัยขาดการประสานงานติดต่อที่ดีต่อกัน มีทัศนคติไม่ดี ไม่ถูกต้องต่อบุคคลหรือลักษณะงานนั้นๆ การตอบสนองทางภาวะจิตใจช้าเกินไป ขาดความตั้งใจในการทำงาน ขาดความสามารถในการควบคุมอารมณ์ในขณะทำงาน ตื่นเต้นง่าย ขวัญอ่อน ตกใจง่าย

1.3 สภาวะร่างกายบุคคล เมื่อยล้า หูหนวก สายตาไม่ดี สภาพร่างกายไม่เหมาะสมกับงาน

2. สาเหตุโดยตรงที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ

2.1 การกระทำที่ไม่ปลอดภัย เช่น เครื่องป้องกันอันตรายหรือเครื่องกันจัดไว้ให้ แต่ไม่ใช้ หรือถอดออกเสีย ยกของด้วยวิธีผิดๆ จนน่าจะเกิดอันตรายต่อร่างกาย เช่น หลักการ ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ไม่ถูกต้องกับลักษณะงานที่ทำ ถึงแม้ว่าจะมีเครื่องมือที่ถูกต้องให้เลือกใช้ได้เหมาะสมก็ตาม อิริยาบถในการเคลื่อนไหวน่าเกิดอันตราย เช่น การเดิน การวิ่ง การกระโดด การก้าว การปีนป่าย การหยอกล้อ หรือล้อเล่นระหว่างการทำงาน

2.2 สภาวะที่ไม่ปลอดภัย เช่น อุปกรณ์ความปลอดภัยที่จัดไว้มีประสิทธิภาพต่ำ ไม่มีอุปกรณ์ความปลอดภัย ถึงแม้จะมีผู้ต้องการใช้ สภาพการรักษา และการจัดเก็บที่อันตรายไม่ดีพอ

ชัยยุทธ ชวลิตนิธิกุล (2549 : 16-18) ได้กล่าวถึงสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุว่าสาเหตุของอุบัติเหตุแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. สาเหตุมาจากการเกิดอุบัติเหตุจากการประกอบอาชีพ มีดังนี้

1.1 ความผิดพลาดของการจัดการ เช่น

- 1.1.1 ไม่มีการสอน หรืออบรมเกี่ยวกับความปลอดภัย
- 1.1.2 ไม่มีการบังคับ ให้ปฏิบัติตามกฎหมายความปลอดภัย
- 1.1.3 ไม่มีการวางแผนและเตรียมงานด้านความปลอดภัยไว้
- 1.1.4 ไม่มีการแก้ไขจุดอันตรายต่างๆ
- 1.1.5 ไม่มีการจัดหาอุปกรณ์ความปลอดภัยให้ เป็นต้น

1.2 สภาวะทางด้านจิตใจของพนักงานไม่เหมาะสม เช่น

- 1.2.1 ขาดความระมัดระวัง

- 1.2.2 การทำงานของสมองไม่ประสานกัน
- 1.2.3 มีทัศนคติไม่ถูกต้อง
- 1.2.4 สมองมีปฏิกิริยาในการสั่งงานช้า
- 1.2.5 ขาดความตั้งใจ
- 1.2.6 อารมณ์อ่อนไหวและซีโมโห
- 1.2.7 เกิดความรู้สึกหวาดกลัว ขวัญอ่อน ตกใจง่าย
- 1.3 สภาวะทางด้านร่างกายของพนักงานไม่เหมาะสม เช่น
 - 1.3.1 อ่อนเพลียมาก
 - 1.3.2 หูหนวก
 - 1.3.3 สายตาไม่ดี
 - 1.3.4 มีร่างกายที่ไม่เหมาะสมกับงานที่ทำ
 - 1.3.5 เป็นโรคหัวใจ
 - 1.3.6 ร่างกายมีความพิการ เป็นต้น

สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุดังกล่าวนี้ จะเป็นตัวเหตุที่สำคัญที่จะโยง หรือนำไปสู่การเกิดสาเหตุโดยตรงของการเกิดอุบัติเหตุ

2. สาเหตุโดยตรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการประกอบอาชีพ มีอยู่ 2 สาเหตุใหญ่ คือ การปฏิบัติงานที่ไม่ปลอดภัยของพนักงาน และสภาพของงานที่ไม่ปลอดภัย

2.1 การปฏิบัติงานที่ไม่ปลอดภัยเป็นการกระทำที่ไม่ปลอดภัยของพนักงานในขณะที่ทำงาน ซึ่งอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุพบว่า ร้อยละ 88 ของอุบัติเหตุเกิดจากสาเหตุนี้ เช่น

- 2.1.1 การทำงานเร็วเกินสมควร และใช้เครื่องในอัตราที่เร็วเกินกำหนด
- 2.1.2 ซ่อมแซม หรือบำรุงรักษาเครื่องจักรในขณะที่เครื่องยนต์กำลังหมุน
- 2.1.3 ถอดเครื่องอุปกรณ์ความปลอดภัยออกจากเครื่องโดยไม่มีเหตุอันควร
- 2.1.4 ไม่ใส่ใจต่อการห้ามเตือนต่างๆ
- 2.1.5 เล่นตลกคะนองในขณะที่ปฏิบัติงาน
- 2.1.6 ยืนทำงานในที่ที่ไม่ปลอดภัย
- 2.1.7 ใช้เครื่องมือที่ชำรุดแล้ว และการใช้เครื่องมือที่ไม่ถูกวิธี
- 2.1.8 ไม่สวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่จัดให้ เป็นต้น

2.2 สภาพของงานที่ไม่ปลอดภัย เป็นสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยอยู่รอบๆตัวพนักงานในขณะที่ทำงาน ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุได้ พบว่า ประมาณร้อยละ 10 ของอุบัติเหตุเกิดขึ้นเนื่องมาจากสาเหตุนี้ ตัวอย่างเช่น

- 2.2.1 ไม่ครอบ หรือเชฟการ์ดส่วนของเครื่องจักร หรือสิ่งใดที่เป็นอันตราย

- 2.2.2 เครื่องจักรกลอาจมีกรอบ หรือเซฟการ์ดแต่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่แข็งแรง หรือรูตะแกรงของเซฟการ์ดนั้นโตเกินไป
- 2.2.3 เครื่องจักร เครื่องมือที่ใช้ออกแบบไม่เหมาะสม
- 2.2.4 บริเวณพื้นที่ทำงานลื่น ขรุขระ
- 2.2.5 สถานที่ทำงานสกปรกกรัง การวางข้าวของไม่มีระเบียบ เกะกะมีสิ่งกีดขวางทางเดิน
- 2.2.6 กองวัสดุอยู่สูงเกินไป และการซ้อนวัสดุไม่ถูกวิธี
- 2.2.7 การจัดเก็บสารเคมี สารไวไฟต่างๆไม่เหมาะสม
- 2.2.8 แสงสว่างไม่เหมาะสม เช่น แสงอาจไม่เพียงพอหรือแสงจ้าเกินไป
- 2.2.9 ไม่มีระบบการระบายและถ่ายเทอากาศที่เหมาะสม
- 2.2.10 ไม่มีระบบเตือนภัยที่เหมาะสม
- 2.2.11 ภายในสถานที่ทำงานมีเสียงดังเกินมาตรฐาน
- 2.2.12 บริเวณที่ทำงานมีอากาศร้อนอบอ้าว เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้การจัดการความปลอดภัย

ความหมายของการรับรู้

ประจักษ์ จงอัญญากุล (2550 : 22) ได้ให้ความหมายว่าการรับรู้หมายถึง กระบวนการซึ่งแต่ละบุคคลเลือกสรร จัดระเบียบและตีความหมายสิ่งกระตุ้นออกเป็นภาพที่มีความหมายเป็นภาพรวม หรืออาจหมายถึงวิธีที่เรามองโลกที่อยู่รอบๆ ตัวเรา บุคคล 2 คนซึ่งได้รับสิ่งกระตุ้นเดียวกัน เงื่อนไขอย่างเดียวกัน แต่จะมีอิทธิพลแสดงอาการจัดระเบียบ และการตีความหมาย เป็นกระบวนการของแต่ละบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการ ค่านิยมและความคาดหวัง

วนิดา เสนิเศรษฐ และชอบ อินทรประเสริฐกุล (2550 : 4) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลได้รับแล้วทำการตีความ และมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า

เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2547 : 6) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ว่า หมายถึง กระบวนการในการเลือกรับ การจัดระเบียบและการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่บุคคลพบเห็น หรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วยในสิ่งแวดล้อมหนึ่งๆ

วิภาพร มาพบสุข (2549 : 43) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ คือ กระบวนการซึ่งบุคคลแปลหรือตีความหมายของการรู้สึกสัมผัสที่ได้รับจากตาเห็นภาพ จมูกได้กลิ่น หูได้ยินเสียง ผิวหนังรับสัมผัส ออกมาเป็นพฤติกรรมที่มีความหมายหรือรู้จักเข้าใจได้ ซึ่งการที่จะแปลความหมาย และมีปฏิกิริยา

โต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกได้คือน้อยเพียงโดยขึ้นอยู่กับความรู้สึกลึกเดิม ประสบการณ์ในอดีต ระดับสติปัญญา การสังเกตพิจารณา เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม การคาดหวัง สภาวะจิตใจของบุคคลในขณะนั้น จนมีพฤติกรรมตอบสนอง

กันยา สุวรรณแสง (2547 : 127) ได้ให้ความหมายว่า การรับรู้ คือ การใช้ประสบการณ์เดิมแปลความหมายสิ่งเร้าที่ผ่านประสาทสัมผัสแล้วเกิดความรู้สึกลึกหรือรู้ความหมายว่าเป็นอะไร

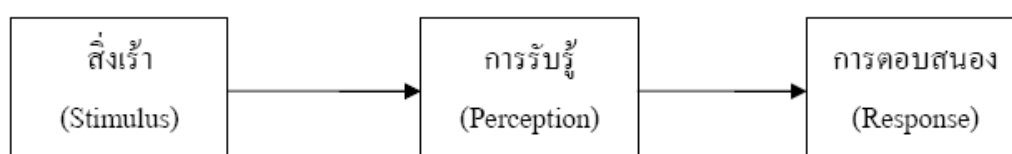
สรุปได้ว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้แปล หรือตีความหมายสิ่งเร้าที่ได้รับรู้ผ่านประสาทสัมผัส โดยอาศัยประสบการณ์เดิมช่วยในการแปลความหมาย หรือตีความ แล้วมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น

กระบวนการรับรู้

วิฑูรย์ สิมะโชติ (2549 : 79-96) ได้กล่าวว่า กระบวนการรับรู้ หมายถึง การเรียนรู้ การจำ การสร้างแนวความคิดการแก้ไขปัญหา การนึกคิด และการใช้ภาษาเพื่ออธิบายความคิด ซึ่งกระบวนการรับรู้แยกออกได้เป็น 3 กระบวนการ คือ

1. การเรียนรู้ (Learning)
2. ปัญญาและความสามารถทางความคิด (Intelligence and Mental Abilities)
3. การตัดสินใจของบุคคล (Individual Decision Making)

กันยา สุวรรณแสง (2547 : 128-131) ได้กล่าวว่า กระบวนการรับรู้เป็นกระบวนการที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความเข้าใจ การคิด การรู้สึกลึก (Sensing) ความจำ (Memory) การเรียนรู้ (Learning) การตัดสินใจ (Decision Making) การแสดงพฤติกรรม ทำให้การรับรู้มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคคลในกระบวนการแห่งการรับรู้ถ้าพิจารณาในแง่ของพฤติกรรม “การรับรู้” แทรกอยู่ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 แสดงกระบวนการรับรู้

จำเนียร ช่วงโชติ (2547 : 35) กล่าวว่า กระบวนการของการรับรู้จะเกิดขึ้น ต้องประกอบไปด้วย

1. อาการสัมผัส หมายถึง อาการที่อวัยวะรับสัมผัสรับสิ่งเร้า หรือสิ่งเร้าผ่านเข้ามากระทบกับอวัยวะรับสัมผัสต่างๆ เพื่อให้คนเรารับรู้สภาวะแวดล้อมรอบตัว

2. การแปลความหมายจากอาการสัมผัส ส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การแปลความดี หรือ ถูกต้องเพียงใดนั้น ต้องอาศัย

2.1 สถิติปัญญา หรือความเฉลียวฉลาด

2.2 การสังเกตการพิจารณา

2.3 ความสนใจและความตั้งใจ

2.4 คุณภาพของจิตใจในขณะนั้น

3. ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม ซึ่งได้แก่ ความคิด ความรู้ และการกระทำที่ได้เคย ปรากฏแก่ผู้นั้นมาแล้วในอดีตมีความสำคัญมากสำหรับช่วยในการตีความ หรือแปลความของการสัมผัส ได้ดีขึ้นนั้นจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

3.1 เป็นความรู้ที่แน่นอน ถูกต้อง ชัดเจน

3.2 ต้องมีปริมาณมาก กล่าวคือ รู้หลายอย่างจึงจะช่วยแปลความหมายต่างๆ ได้ สะดวกและถูกต้อง

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2549 : 60) กล่าวว่า กระบวนการย่อยของการรับรู้เป็นการแสดง ถึงความสลับซับซ้อน และธรรมชาติของการกระทำตอบโต้ในการรับรู้ แบ่งกระบวนการย่อยได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. สภาพแวดล้อมภายนอก

2. การเผชิญหน้ากับสิ่งเร้า

3. การคัดเลือก

4. การจัดระเบียบ

5. การตีความ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

พิมพ์จันทร์ เทียมเสวต (2544 : 15) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ที่ได้ แบ่งไว้ว่าขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

1. คุณลักษณะของผู้ถูกรับรู้ หมายถึง บุคลิกลักษณะ รูปร่างหน้าตาของบุคคลซึ่งนับว่ามีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อการรับรู้มาก เพราะเมื่อบุคคลพบผู้ถูกรับรู้ มักจะกำหนดคุณสมบัติให้ผู้ถูกรับรู้

2. สถานการณ์ทางสังคมที่บุคคลนั้นร่วมอยู่ด้วย คือ สภาพแวดล้อมที่ร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาส่วนประกอบจากเหตุการณ์นั้นๆ แล้วบุคคลอาจรับรู้ไปในทางบวกหรือลบก็ได้

3. ลักษณะนิสัยของผู้รับรู้ คือ บุคคลจะรับรู้อย่างอื่นถูกต้อง หรือบิดเบือนจากความเป็นจริงขึ้นอยู่กับความต้องการ และความพอใจ ความสอดคล้องกับความคิดเดิม หรือความคิดคำนึงที่มาจากประสบการณ์เดิม และสัมพันธภาพส่วนตัวระหว่างผู้รับรู้ และผู้ถูกรับรู้ด้วย

สุชา จันทร์เอม (2550 : 129-131) ได้แบ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ คือ

1. ความตั้งใจ (Attention) ถ้าหากมีความตั้งใจที่จะรับรู้หรือสนใจที่จะรับรู้ เรามักจะเห็นหรือได้ยินสิ่งนั้นก่อน สิ่งที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจอาจแยกได้เป็น

1.1 สิ่งเร้าภายนอก ได้แก่ ขนาดของวัตถุ ระดับความเข้มหรือความหนักเบาของสิ่งเร้า การกระทำซ้ำ ๆ การเคลื่อนที่หรือการเปลี่ยนระดับ การตัดกัน และสี

1.2 สิ่งเร้าภายใน ได้แก่ ความสนใจชั่วขณะ และความสนใจที่คิดเป็นนิสัย

2. การเตรียมพร้อมที่จะรับรู้ (Preparatory Set) การวางเงื่อนไขให้รับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมีผลให้เกิดความพร้อมที่จะรับรู้ในเรื่องนั้นอย่างเต็มที่

วนิดา เสนีเศรษฐ และชอบ อินทรประเสริฐกุล (2550 : 5-6) ได้กล่าวโดยสรุปว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลมี 3 ประการ ดังนี้

1. คุณลักษณะของวัตถุ ได้แก่ ระดับความเข้มหรือความหนักเบาของสิ่งเร้า การเคลื่อน ไหว และขนาดของสิ่งเร้า

2. ลักษณะของสภาพการณ์ของการทำงาน หรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน เช่น เสียง อากาศ แสงสว่าง ระยะเวลา เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อความสนใจที่บุคคลจะรับรู้ หรือไม่รับรู้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3. คุณลักษณะของบุคคล ซึ่งเป็นแหล่งอิทธิพลที่สำคัญที่สุด ได้แก่

3.1 แรงจูงใจกับการรับรู้

3.2 การเรียนรู้ที่มีมาแต่เดิมกับการรับรู้ มนุษย์เรานั้นเมื่อได้เรียนรู้สิ่งใดมา ก็มักจะเลือกรับรู้ในสิ่งนั้น

3.3 การคาดหวังจากงานกับการรับรู้ ในการทำงานนั้นมนุษย์เรามักอยากจะรับรู้ในสิ่งที่เขาอยากรู้หรือคาดหวัง

3.4 บุคลิกภาพกับการรับรู้ บุคลิกภาพจะเป็นตัวกำหนด หรือช่วยให้คนที่ทำงานอยู่ในองค์การเลือกที่จะรับรู้บางสิ่งบางอย่างที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของเขา

ปรมะ สตะเวทิน (2548 : 112-118) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะทางประชากร เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง มีความสอดคล้องกับการรับรู้ของแต่ละบุคคล ดังนี้

1. อายุ อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องของความคิด พฤติกรรม โดยทั่วไปบุคคลที่มีอายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยมมากกว่าคนที่มียายุมาก ในขณะที่คนที่มียายุมากจะมีความคิดอนุรักษนิยมมากกว่าคนที่มียายุ้อย ที่มักจะยึดถืออุดมการณ์มากกว่า ใจร้อนกว่าและมอง

โลกในแง่ดีกว่าคนที่มียาอายุมาก ในขณะที่คนที่มียาอายุมากมักจะเป็นคนที่ยึดถือการปฏิบัติมากกว่า นอกจากอายุจะเป็นตัวกำหนดความแตกต่างในเรื่องของความคิดแล้ว ยังเป็นสิ่งที่กำหนดความแตกต่างในเรื่องของความยากง่ายในการชักจูงด้วย มีการวิจัยทางจิตวิทยาพบว่า เมื่อคนมีอายุมากขึ้น โอกาสที่คนคิดจะเปลี่ยนใจ หรือถูกชักจูงจะน้อยลง

2. การศึกษา คนที่มีการศึกษาแตกต่างกัน ในยุคสมัยที่แตกต่างกัน ระบบการศึกษาแตกต่างกัน สาขาแตกต่างกัน ย่อมมีความรู้สึกนึกคิด อุดมการณ์ ความต้องการแตกต่างกัน บุคคลที่มีการศึกษาสูง จะเป็นผู้ที่รับสารที่ดี ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ถ้าไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลมาสนับสนุนเพียงพอ

3. สถานภาพหรือระดับตำแหน่ง บุคคลที่มีตำแหน่งสูง เป็นผู้ที่มั่นใจว่าจะได้รับข่าวสารที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานได้มากกว่าบุคคลที่มีระดับตำแหน่งต่ำกว่า และบุคคลที่มีระดับตำแหน่งต่ำมักจะเป็นผู้ที่ขาดข่าวสารอยู่เสมอ

4. ระยะเวลาการทำงาน บุคคลที่มีอายุการทำงานมาก จะมีความรู้สึกผูกพันกับหน่วยงานและเกิดการยอมรับในสภาพ กฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งต่างจากบุคคลที่มีอายุการทำงานน้อย มักจะไม่เกิดความรู้สึกผูกพันกับหน่วยงาน และไม่ยอมรับสภาพความเป็นอยู่และกฎเกณฑ์ต่างๆ ได้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ที่ทำให้บุคคลมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัย คือ ประการแรก ปัจจัยด้านลักษณะประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ การสมรส และประสบการณ์เดิม ประการที่สอง ปัจจัยเชิงสังคมจิตวิทยา ได้แก่ ความต้องการความคาดหวัง ความสนใจ อารมณ์ และแรงจูงใจ

กระบวนการรับรู้การจัดการความปลอดภัยในโรงงาน

แก้วฤทัย แก้วชัยเทียม (2548 : 34) กล่าวว่า การรับรู้การจัดการความปลอดภัยในการทำงาน หมายถึง การรู้และเชื่อว่าองค์กรได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับความปลอดภัย เพื่อให้พนักงานมีความรู้ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างปลอดภัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การจัดการองค์การ หมายถึง การจัดโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในองค์การ เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับความปลอดภัย ในเรื่องของการจัดทำคู่มือความปลอดภัย คณะกรรมการความปลอดภัย การกำหนดนโยบายความปลอดภัย การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน การแสดงสถิติการเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน และการรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น

2. การจัดสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง การจัดที่ทำงานให้เกิดความปลอดภัยในเรื่อง การจัดพื้นที่การทำงาน การทำความสะอาดที่ทำงาน ความร้อน แสงสว่าง เสียง ทางเดินทาง ออกฉุกเฉิน การจัดอุปกรณ์เครื่องใช้ และการตรวจสภาพของที่ทำงาน

3. การป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน หมายถึง การดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุในเรื่อง การจัดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปควบคุมการทำงาน การจัดอุปกรณ์ป้องกันอันตราย

ส่วนบุคคล การตีประกาศ ป้ายเตือนในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ การตรวจสอบและบำรุงรักษา เครื่องจักร การฝึกอบรมด้านความปลอดภัย รวมถึงการศึกษาสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุเพื่อหาทางป้องกัน

4. การจัดการด้านสารเคมี หมายถึง การจัดเตรียมความปลอดภัยในการใช้สารเคมีให้กับพนักงาน ในเรื่อง การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลของสารเคมีทุกชนิดที่มีอยู่ในโรงงาน การกำหนดวิธีในการจัดเก็บ สถานที่ในการเก็บสารเคมี รวมถึงการจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน

อารี เพชรผุด (2549 : 341-357) กล่าวถึงการรับรู้การจัดการความปลอดภัยในโรงงาน ต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงงานในเรื่องเหล่านี้ คือ

1. การจัดองค์การเพื่อความปลอดภัย ซึ่งอาจจะจัดในรูปของคณะกรรมการดำเนินการเพื่อความปลอดภัย ที่ทำหน้าที่ในการตรวจและวิเคราะห์หาสาเหตุของอุบัติเหตุและสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมในการทำงาน รวมทั้งตรวจสอบและรับทราบรายงาน แจ้งผลการตรวจสอบความปลอดภัย หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ จากทุกฝ่ายที่ส่งเข้ามา และทบทวนปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานต่างๆ ด้านความปลอดภัย

2. การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในการทำงาน ที่จะทำให้คนทำงานอย่างมีความสุข เพราะถ้าหากสภาพแวดล้อมไม่ปลอดภัย เช่น เกิดอุบัติเหตุบ่อยๆ ก็จะทำให้ขวัญของพนักงานต่ำ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของโรงงาน อีกทั้งโรงงานก็ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายมากขึ้นในกรณีที่พนักงานได้รับอุบัติเหตุอีกด้วย สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในการทำงานจะต้องพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ลักษณะโรงงาน การระบายอากาศ ทางออกฉุกเฉินในการทำงาน การป้องกันอุบัติเหตุ

3. การป้องกันอุบัติเหตุ เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งในการจัดการความปลอดภัย ซึ่งจะต้องทำการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้พนักงานประสบอุบัติเหตุ เช่น ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สภาพแวดล้อมไม่ดีทำเลที่ตั้งไม่เหมาะสม สภาพทางเศรษฐกิจบีบรัด การปกครองบังคับบัญชาบกพร่องความประมาทของพนักงาน ความจำเจของงาน เป็นต้น และจะต้องทำการศึกษาถึงวิธีในการป้องกันอุบัติเหตุด้วย เช่น การออกกฎโรงงาน การจัดทำมาตรฐานการตรวจสอบ การวิจัยทางเทคนิคการแพทย์ และจิตศาสตร์ เป็นต้น

4. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัยอื่นๆ เช่น การจัดให้มีเครื่องมือในการปฐมพยาบาล การจัดน้ำดื่มที่สะอาด ห้องสุขา และสถานที่ทำความสะอาดร่างกาย เป็นต้น

มาตรฐานระบบการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานและอาชีวอนามัยมาตรฐานระบบการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงาน

มาตรฐานระบบการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานและอาชีวอนามัยมาตรฐานระบบการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงาน

การดำเนินงานอย่างปลอดภัยภายใต้การจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานของสถานประกอบการ พนักงานต้องปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยตามที่กฎหมายกำหนดไว้และไม่เป็นโรคจากการทำงานตามมาตรฐาน มอก. 18000 ซึ่งมีสาระสำคัญ (ชัยยุทธ ชวลิตนิธิกุล, 2549 : 19-21) ประกอบด้วย

1. การทบทวนสถานะเริ่มต้น องค์กรต้องพิจารณาทบทวนระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่มีอยู่ เพื่อทราบสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กรโดยมีวัตถุประสงค์ของการกำหนดขอบเขตการนำระบบการจัดการมาใช้และวัดผลความก้าวหน้าขององค์กร

2. นโยบายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรจะต้องกำหนดนโยบายและจัดเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมลงนาม เพื่อแสดงเจตจำนงการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขององค์กร และมีการมอบหมายให้มีการดำเนินการตามนโยบายอย่างเคร่งครัด มีการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการ รวมทั้งต้องให้พนักงานทุกระดับเข้าใจนโยบายพร้อมการจัดฝึกอบรมตามความเหมาะสมให้กับพนักงาน

3. การวางแผน มีการตรวจวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการทำงาน หรือมีการบ่งชี้อันตรายและประเมินความเสี่ยงอันตรายต่าง ๆ ภายในองค์กร เปรียบเทียบกับกฎหมายหรือเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อวางแผนควบคุมความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้น อันเป็นการทบทวนระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยได้อย่างเหมาะสม โดยต้องมี การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม

4. การนำไปใช้และปฏิบัติ องค์กรต้องนำแผนงานที่กำหนดขึ้นมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการให้มีการฝึกอบรมบุคลากร เพื่อให้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม มีการจัดการเอกสารและควบคุมให้มีความทันสมัยมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อปลูกจิตสำนึกให้มีความตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันให้มีความสำคัญและร่วมมือกันนำไปปฏิบัติด้วยความมั่นใจ สอดคล้องกับแผนที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการเตรียมพร้อมในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน

5. การตรวจสอบและแก้ไข ผู้บริหารขององค์กรต้องกำหนดให้มีการตรวจติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ โดยการตรวจสอบเพื่อประเมินผลการปฏิบัติและหาข้อบกพร่องของระบบและนำไปวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อทำการแก้ไข พร้อมบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

6. การทบทวนการจัดการ ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรต้องกำหนดให้มีการทบทวนระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยจากผลการดำเนินการ ผลการตรวจประเมิน รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาทำการปรับปรุงการดำเนินงานในการลดความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง

การจัดการความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในประเทศไทย

ปัญหาการประสบอันตรายจากการทำงานในสถานประกอบกิจการของประเทศไทย เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล กระทรวงแรงงานได้มีความพยายามตลอดมาที่จะหามาตรการมาดำเนินการเพื่อให้สถานประกอบกิจการดำเนินการลดการประสบอันตรายให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากมาตรการส่งเสริมและรณรงค์อย่างต่อเนื่องมานับสิบปี กระทรวงแรงงานยังได้ผลักดันให้มีกฎหมายความปลอดภัยในการทำงานออกมาใช้บังคับ รวมทั้งสิ้น 17 ฉบับ ซึ่งจากประสบการณ์ของกระทรวงแรงงานและประสบการณ์ของประเทศอื่นๆ ได้ชี้ชัดว่า ถ้าตราบใดสถานประกอบกิจการไม่มีการจัดการความปลอดภัยที่เป็นรูปธรรม ก็คงจะหวังได้ยากที่จะมีการดำเนินการด้านความปลอดภัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ดังนั้น ในช่วงปี 2544-2548 กระทรวงแรงงานจึงได้พยายามผลักดันให้มีกลไกการบริหารจัดการและการมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมของแรงงานขึ้น โดยการออกและปรับปรุงกฎหมายสองฉบับ คือ ประกาศกระทรวงแรงงานฯ เรื่อง คณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมการทำงาน และประกาศกระทรวงแรงงานฯ เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดให้สถานประกอบกิจการ ต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับต่างๆ คือ ระดับวิชาชีพ ระดับบริหาร และระดับหัวหน้างาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กฎหมายความปลอดภัยในการทำงานของกระทรวงแรงงานทั้ง 17 ฉบับ แม้จะครอบคลุมความปลอดภัยและสุขภาพเกือบทุกเรื่อง แต่ก็ยังขาดความสมบูรณ์ตามกรอบของระบบการจัดการความปลอดภัย

นอกจากนี้ กระทรวงแรงงานยังได้พยายามอย่างต่อเนื่องที่จะลดปัญหาการประสบอันตรายจากการทำงานในส่วนหน่วยงานของรัฐจะช่วยดำเนินการได้ซึ่งจะเห็นได้จากการที่คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบและให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐทุกแห่งถือปฏิบัติตามในเรื่องมาตรการการป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุในงานก่อสร้างของรัฐโดยกำหนดให้ผู้รับเหมาก่อสร้างของรัฐ ต้องจัดทำเอกสารเกี่ยวกับ “ระบบการจัดการความปลอดภัยในการทำงานก่อสร้างเพื่อป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น” สำหรับประเทศไทย ได้มีมาตรฐานระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มอก.18000 : ประเทศไทย สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของประเทศไทย

การจัดการความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในต่างประเทศ

แนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานของนานาประเทศ ได้มีการกำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาระบบการจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมการทำงานของสถาน

ประกอบกิจการให้เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินการทางอุตสาหกรรมของประเทศ มิใช่การกำหนดขึ้นเพียงเพื่อการส่งเสริมการส่งออกเท่านั้น หากยังเป็นมาตรการการจัดการอย่างเกิดประสิทธิผลในการกำจัดสภาพความไม่ปลอดภัยในการทำงานและสร้างเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสมอีกด้วย

ระบบการจัดการความปลอดภัยและอาชีวอนามัย ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างระบบการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยและอนามัยในการทำงาน โดยให้เกิดความเหมาะสมกับการดำเนินการบริหารจัดการในแต่ละประเทศรวมทั้งมีการจัดทำเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่ต้องการดำเนินการกรณีที่ไม่มีกำหนดขึ้นในประเทศของตน ก็สามารถนำระบบการจัดการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้มีการกำหนดขึ้นมาพิจารณาเพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินการของตน สำหรับองค์กรและประเทศที่ได้มีกำหนดระบบการจัดการความปลอดภัยและอาชีวอนามัยขึ้นเพื่อใช้เผยแพร่และใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานด้านนี้

ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎแห่งความปลอดภัยทั่วไปในบริเวณโรงงาน คือ

1. ห้ามสูบบุหรี่ในบริเวณโรงงาน ยกเว้นในบริเวณที่อนุญาตให้สูบได้
2. ห้ามทิ้งก้นบุหรี่ลงพื้น ต้องทิ้งลงในภาชนะที่จัดไว้ให้
3. ห้ามนำไม้ขีดไฟ หรือไฟแช็กเข้าไปในบริเวณที่ห้ามสูบบุหรี่
4. ห้ามนำอาหารหรือเครื่องดื่มเข้าไปในบริเวณที่ผลิตสารเคมีอันตรายและคลังพัสดุ
5. ห้ามเก็บเสื้อผ้า รองเท้า หมวก ถุงมือ และของใช้ส่วนตัวอื่นๆ ไว้ในที่ตามใจชอบให้จัดเก็บไว้ในตู้ที่จัดเก็บเท่านั้น
6. ให้ทิ้งขยะมูลฝอยในถังที่จัดเก็บเท่านั้น
7. ควรแยกประเภทของขยะ
8. ควรรักษาความสะอาดของเครื่องใช้ประจำตัวอย่างสม่ำเสมอ
9. ต้องสวมเสื้อผ้า รองเท้าให้เรียบร้อยตลอดเวลาที่ทำงานในโรงงาน สวมหมวกและอุปกรณ์ป้องกันอันตรายอื่นๆ ที่จำเป็น
10. หากเกิดอุบัติเหตุให้รีบรายงานผู้บังคับบัญชาทันที
11. หากรู้สึกเจ็บป่วยในเวลาทำงานให้รีบรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อทำการพยาบาลรักษาทันที
12. ให้เดินตามทางที่จัดไว้ในโรงงาน อย่าวิ่งเมื่อไม่มีเหตุอันจำเป็น
13. จัดเก็บและเรียงสิ่งของให้เป็นระเบียบ เพื่อให้มีทางเดินหรือทำงานได้อย่างสะดวกและปลอดภัย
14. ห้ามเล่นหรือหยอกล้อกันในบริเวณที่ทำงาน
15. ห้ามฝึกหัดขับจักรยานพาหนะในบริเวณโรงงาน

16. ต้องเรียนรู้วิธีการดับเพลิงและการใช้อุปกรณ์การดับเพลิงประเภทต่างๆ

บริบทของอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ประวัติและความเป็นมาของอำเภอเขาย้อย

อำเภอเขาย้อย ตั้งชื่อตามชื่อของภูเขาเขาย้อย ซึ่งตั้งอยู่ ณ ตำบลเขาย้อย ติดกับที่ว่าการอำเภอเขาย้อยในปัจจุบัน และใช้ภูเขาเขาย้อยนี้เป็นสัญลักษณ์ของอำเภอได้ใช้ชื่อนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2445 ซึ่งครั้งนั้นที่ว่าการอำเภอเขาย้อยตั้งอยู่ที่บริเวณสี่แยกวัดยาง ตำบลเขาย้อย ห่างจากที่ว่าการอำเภอในปัจจุบันไปทางทิศใต้ประมาณ 1 กิโลเมตร (สำนักงานเกษตรอำเภอเขาย้อย, ม.ป.ป. : 1-10)

ตามประวัติความเป็นมานั้น อำเภอเขาย้อยก่อตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2440 โดยมีหลวงพรหมสารเป็นนายอำเภอคนแรก ใช้ชื่อว่า “อำเภอห้วยท่าช้าง” ตั้งที่ว่าการอำเภออยู่ที่บ้านห้วยท่าช้างหรือตำบลห้วยท่าช้าง อำเภอเขาย้อย ในปัจจุบัน

พ.ศ.2444 ได้ย้ายสถานที่ตั้งที่ว่าการอำเภอไปตั้งอยู่ที่บ้านหัวสะพาน ตำบลหัวสะพาน อำเภอเมืองเพชรบุรีในปัจจุบัน และเปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอหัวสะพาน”

พ.ศ.2445 ได้ย้ายสถานที่มาตั้งที่บ้านเขาย้อยบริเวณสี่แยกวัดยาง ตำบลเขาย้อย และเปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอเขาย้อย”

พ.ศ.2465 ย้ายสถานที่ไปตั้งสถานีรถไฟเขาย้อย ตำบลเขาย้อย เปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอบ้านน้อย”

พ.ศ.2468 ย้ายสถานที่ตั้งไปตั้งอยู่เชิงเขาเขาย้อยทางด้านทิศเหนือ ตำบลเขาย้อย ใช้ชื่อ “อำเภอ เขาย้อย” ขณะนั้นบริเวณดังกล่าวนี้เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานราชการต่าง ๆ และมีชุมชนอยู่

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของอำเภอ

1. ตำแหน่งที่ตั้ง อำเภอเขาย้อยตั้งอยู่ทางทิศเหนือของตัวจังหวัดเพชรบุรี ระยะทางประมาณ 23 กิโลเมตร ห่างจาก กรุงเทพฯ ตามทางหลวงหมายเลขที่ 4 (ถนนเพชรเกษม) ระยะทาง 137 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 (สายธนบุรี-ปากท่อหรือพระราม 2) ระยะทาง 97 กิโลเมตร

2. สภาพพื้นที่ อำเภอเขาย้อยมีพื้นที่ประมาณ 305.648 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 191,034 ไร่

3. ลักษณะภูมิประเทศ

3.1 สภาพพื้นที่ เป็นที่ราบสูงและที่ราบลุ่ม ที่ราบสูงอยู่ทิศตะวันตกเขตติดต่อกับอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรีและที่ราบลุ่มบางแห่งส่วนใหญ่อยู่ทั้งทิศตะวันออกของฝั่งถนนเพชรเกษม

3.2 ภูเขา มีภูเขาเป็นแนวกั้นระหว่างอำเภอเขาย้อยกับอำเภอหนองหญ้าปล้อง

3.3 แม่น้ำ อำเภอเขาย้อยไม่มีสายน้ำหลัก

อาณาเขตติดต่อ

1. ทิศเหนือ ติดกับอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
2. ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
3. ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี
4. ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านลาด และอำเภอหนองหญ้าปล้อง

สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม 3 ฤดู

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม-เมษายน
2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม-พฤศจิกายน
3. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน ธันวาคม-กุมภาพันธ์

การปกครอง

แบ่งเขตการปกครองตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เป็น 10 ตำบล ได้แก่ ตำบลเขาย้อย ตำบลสระพัง ตำบลบางเค็ม ตำบลหนองชุมพล ตำบลหนองชุมพลเหนือ ตำบลห้วยโรง ตำบลทับค้าง ตำบลหนองปลาไหล ตำบลหนองปรัง และตำบลห้วยท่าช้าง

รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. เทศบาลตำบล 1 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลเขาย้อยมีพื้นที่การปกครอง ประกอบด้วย
 - 1.1 ตำบลเขาย้อย หมู่ที่ 3,4,5,6 เป็นเขตเทศบาลทั้งหมู่บ้าน
 - หมู่ที่ 1,2 เป็นเขตเทศบาลบางส่วน
 - 1.2 ตำบลสระพัง หมู่ที่ 3,4 เป็นเขตเทศบาลทั้งหมู่บ้าน
 - หมู่ที่ 1,2 เป็นเขตเทศบาลบางส่วน
 - 1.3 ตำบลบางเค็ม หมู่ที่ 1,2,3,4,5,6 เป็นเขตเทศบาลทั้งตำบล
 - 1.4 ตำบลทับค้าง หมู่ที่ 5,3 เป็นเขตเทศบาลทั้งหมู่บ้าน
2. องค์การบริหารส่วนตำบล มี 7 แห่ง ได้แก่
 - 2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลเขาย้อย

- 2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพล
- 2.3 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือ
- 2.4 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยโรง
- 2.5 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล
- 2.6 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรัง
- 2.7 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยท่าช้าง

ประชากร

อำเภอเขาย้อยมีประชากรทั้งสิ้น 37,368 คน ชาย 18,033 คน หญิง 19,335 คน จำนวนครัวเรือน 12,533 หลังคาเรือน มีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 124.09 คน/ตร.กิโลเมตร

ด้านการอุตสาหกรรม

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ได้ประกาศให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นเขตส่งเสริมการลงทุน เขตที่ 3 และจังหวัดเพชรบุรีได้ประกาศให้อำเภอเขาย้อยเป็นเขตอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม มีนักลงทุนเข้ามาตั้งโรงงานอุตสาหกรรมโดยเฉพาะพื้นที่ฝั่งตะวันตกของถนนเพชรเกษม มีโรงงานอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กที่ขึ้นทะเบียนอุตสาหกรรมจังหวัด 112 แห่ง แยกประเภท ดังนี้

1. โรงสีข้าว	34 แห่ง
2. โรงงานอุตสาหกรรม	78 แห่ง

ด้านแรงงาน

แรงงานในพื้นที่อำเภอเขาย้อย 80 % อยู่ในภาคอุตสาหกรรม 15 % อยู่ในภาคเกษตรอื่นๆ อีก 5 % 80 % เป็นแรงงานในพื้นที่ 20 % เป็นแรงงานต่างพื้นที่มาจากต่างจังหวัดใกล้เคียง เช่น ราชบุรี สมุทรสงคราม ฯลฯ เป็นต้น

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สิริพัชร เปรมชัยเชียร (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องเปรียบเทียบพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ความรู้ การเปิดรับสื่อกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงาน 50 คน ระดับปฏิบัติการในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกระดาษ จำนวน 109 คน พบว่า พนักงานที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนพนักงานที่มี อายุ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการทำงาน และประสบการณ์

ในการเกิดอุบัติเหตุแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานไม่แตกต่างกัน ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

แก้วฤทัย แก้วชัยเทียม (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การรับรู้การจัดการความปลอดภัย และพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่าพนักงานระดับปฏิบัติการมีการรับรู้การจัดการความปลอดภัย และพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานอยู่ในระดับดีมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พนักงานที่มีอายุ สถานภาพสมรส อายุการทำงาน ประสบการณ์การฝึกอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัย และประสบการณ์การเกิดอุบัติเหตุในการทำงานแตกต่างกัน มีการรับรู้การจัดการความปลอดภัยไม่แตกต่างกัน มีเพียงพนักงานที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการรับรู้การจัดการความปลอดภัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่าพนักงานที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อายุการทำงาน ประสบการณ์การฝึกอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัย และประสบการณ์การเกิดอุบัติเหตุในการทำงานแตกต่างกัน มีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานไม่แตกต่างกัน และการรับรู้การจัดการความปลอดภัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.312

ณัฐกิตติ์ วัฒนพันธ์ (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การรับรู้ความปลอดภัยในการทำงาน และพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัยของพนักงาน บริษัท ผลิตภัณฑ์และวัตถุดิบก่อสร้าง จำกัด ผลการวิจัยพบว่า (1) พนักงานมีการรับรู้ความปลอดภัยในการทำงานและพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัย อยู่ในระดับ สูง (2) พนักงานที่มีอายุ วุฒิการศึกษา อายุการทำงาน หน้าที่ความรับผิดชอบและประสบการณ์การเกิดอุบัติเหตุในการทำงานแตกต่างกัน มีการรับรู้ความปลอดภัยในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พนักงานที่มีสถานภาพการสมรส จำนวนบุตร-ธิดาและการได้รับการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยแตกต่างกันมีการรับรู้ความปลอดภัยในการทำงานไม่แตกต่างกัน (3) พนักงานที่มีวุฒิการศึกษา สถานภาพการสมรส อายุการทำงาน และประสบการณ์การเกิดอุบัติเหตุในการทำงานแตกต่างกันมีพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พนักงานที่มีอายุ จำนวนบุตร-ธิดา หน้าที่ความรับผิดชอบ และการได้รับการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยแตกต่างกันมีพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัยไม่แตกต่างกัน (4) การรับรู้ความปลอดภัยในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัย

รัตนวรรณ ศรีทองเสถียร (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ระบบความปลอดภัย และพฤติกรรมความปลอดภัยของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม พบว่า 1) พนักงานหญิงมีการรับรู้ระบบความปลอดภัยดีกว่าพนักงานชาย พนักงานที่มีอายุต่างกัน สถานภาพต่างกัน ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน รายได้ต่างกันมีการรับรู้ระบบความปลอดภัยที่

ต่างกัน พนักงานที่ไม่เคยประสบอุบัติเหตุจากการทำงาน มีการรับรู้ระบบความปลอดภัยดีกว่าพนักงานที่เคยประสบอุบัติเหตุ พนักงานที่ไม่เคยอบรมด้านความปลอดภัยมีการรับรู้ระบบความปลอดภัยดีกว่าพนักงานที่เคยอบรมด้านความปลอดภัย พนักงานที่เคยอบรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลมีการรับรู้ระบบความปลอดภัยดีกว่าพนักงานที่ไม่เคยอบรม 2) พนักงานหญิงมีพฤติกรรมความปลอดภัยดีกว่าพนักงานชาย พนักงานอายุมากมีพฤติกรรมความปลอดภัยดีกว่าพนักงานอายุน้อย พนักงานที่เป็นโสดมีพฤติกรรมความปลอดภัยดีกว่าพนักงานที่สมรสแล้ว พนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากมีพฤติกรรมความปลอดภัยดีกว่าพนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย พนักงานที่มีการศึกษาดำเนินพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัยดีกว่าพนักงานที่มีการศึกษาสูง พนักงานที่มีรายได้ต่ำมีพฤติกรรมความปลอดภัยดีกว่าพนักงานที่มีรายได้สูง พนักงานที่ไม่เคยประสบอุบัติเหตุจากการทำงาน มีพฤติกรรมความปลอดภัยที่ดีกว่าพนักงานที่เคยประสบอุบัติเหตุ พนักงานที่เคยอบรมด้านความปลอดภัย มีพฤติกรรมความปลอดภัยดีกว่าพนักงานที่ไม่เคยอบรม และพนักงานที่เคยอบรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลมีพฤติกรรมความปลอดภัยดีกว่าพนักงานที่ไม่เคยอบรม และ 3) การรับรู้ระบบความปลอดภัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมความปลอดภัย

ประภาส กันสิทธิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงานของช่างเครื่องบินฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงานของช่างเครื่องบินฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับปัจจัยด้าน การบริหารความปลอดภัยในการทำงาน ทั้ง 6 ด้านจะพบว่า ด้านการอบรม ด้านการรับรู้กฎหมาย ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านนโยบายด้านความปลอดภัย ด้านบทบาทของหัวหน้างาน และด้านบทบาทของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง 2) สถานภาพส่วนบุคคล โดยภาพรวม ไม่มีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงานของช่างเครื่องบิน ฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นอายุ การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัย และหน่วยงานที่สังกัด 3) ปัจจัย ด้านบริหารความปลอดภัยในการทำงาน มีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงานของช่างเครื่องบิน ฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อนันต์ ฐปะเตมีย์ (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารความปลอดภัยในการทำงานตามความคิดเห็นของพนักงาน บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและ เรียงลำดับรายด้านได้ดังนี้ ด้านการรายงานและสอบสวนอุบัติเหตุ ด้านการสำรวจความปลอดภัยและการพัฒนาสภาพการทำงาน ด้านระบบบริหารจัดการความปลอดภัย ด้านการสนับสนุนมาตรการความปลอดภัยและ ด้านการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง

บัญชา เข้มทอง (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การรับรู้การบริหารความปลอดภัยและพฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงาน ของพนักงานส่วนผลิต บริษัท เพ็ญพูนันต์ จำกัด ผลการวิจัย พบว่า พนักงานมีการรับรู้การบริหารความปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลางและมีพฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงานอยู่ในระดับดี โดยพบว่าพนักงานรับรู้ด้านนโยบายความปลอดภัยของบริษัทมากที่สุดและ จากการเปรียบเทียบการรับรู้การบริหารความปลอดภัย จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของพนักงาน พบว่า พนักงานที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การอบรมที่แตกต่าง มีการรับรู้การบริหารความปลอดภัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับพนักงานที่มีอายุและอายุการทำงานแตกต่างกัน มีการรับรู้การบริหารความปลอดภัยไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงานจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของพนักงานพบว่าพนักงานที่มีเพศ และอายุการทำงานแตกต่างกัน มีพฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 สำหรับพนักงานที่มีอายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การอบรมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมด้านความปลอดภัยในการทำงานไม่แตกต่างกัน

นิตยา โพธิ์ศรีขาม (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ การรับรู้ความเสี่ยง กับพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัยของพนักงานระดับปฏิบัติการ : ศึกษากรณีโรงงานประกอบรถยนต์แห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีอายุน้อยกว่ามีพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัยสูงกว่าพนักงานที่มีอายุมากกว่า พนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากมีพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัยสูงกว่าพนักงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำ พนักงานที่มีสถานภาพสมรสมีพฤติกรรมการทำงานที่แตกต่างกับพนักงานที่มีสถานภาพหย่า/แยกกันอยู่และ โสด และพนักงานที่มีการรับรู้ความเสี่ยงในการทำงานที่สูง มีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานที่สูง

ปัทมา พุ่มมาพันธุ์ (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ความรู้ด้านการจัดการความปลอดภัย ความพึงพอใจต่อการจัดการความปลอดภัย และพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานใน โรงงานผลิตเหล็กกล้าไร้สนิม ผลการวิจัยพบว่า 1) อายุของพนักงาน และประสบการณ์ในการทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการจัดการความปลอดภัย แต่ระยะเวลาในการศึกษามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการจัดการความปลอดภัย 2) อายุไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน แต่ระยะเวลาในการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน 3) ความรู้ด้านความปลอดภัยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการจัดการความปลอดภัย 4) ความรู้ด้านการจัดการความปลอดภัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน 5) ความพึงพอใจต่อการจัดการความปลอดภัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน และ 6) อายุของพนักงาน ระยะเวลาในการศึกษาประสบการณ์การทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยใน

การทำงาน แต่ความรู้ด้านการจัดการความปลอดภัยและความพึงพอใจต่อการจัดการความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน

เสรษฐา ตันติเดชามงคล (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง การสนับสนุนทางองค์การ และพฤติกรรมความปลอดภัยของพนักงานระดับปฏิบัติการในโรงงานผลิตผลิตภัณฑ์เมลามีนและพลาสติกแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า 1) เพศ อายุ ระดับการศึกษาอายุงาน ประสบการณ์ในการอบรมด้านความปลอดภัย และประสบการณ์การเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยของพนักงาน 2) การรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวก กับพฤติกรรมความปลอดภัยโดยรวมและพฤติกรรมความปลอดภัยแต่ละด้านของพนักงาน 3) การสนับสนุนทางองค์การโดยรวมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยโดยรวมและพฤติกรรมความปลอดภัยแต่ละด้านในทุกด้านของพนักงาน 4) การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการสนับสนุนทางองค์การในด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน และเพื่อนร่วมงาน สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมความปลอดภัยโดยรวมของพนักงานระดับปฏิบัติการได้

สมถวิล เมืองพระ (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมอนามัยของคณงานในระดับปฏิบัติการเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุเนื่องจากการทำงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีอุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ เขตอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ รายได้ ตำแหน่งหน้าที่การทำงานในปัจจุบัน ลักษณะของการทำงาน (งานกะ) ระยะเวลาการทำงาน (อายุการทำงาน) จำนวนวันหยุด และความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนามัยเกี่ยวกับอุบัติเหตุจากการทำงานและการป้องกัน และความรู้ความเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับอุบัติเหตุจากการทำงานและการป้องกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน

จากการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยข้างต้นเพื่อเป็นแนวทางในการแบ่งด้านการรับรู้พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานให้สอดคล้องกับโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้ทำการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปแนวการศึกษาการรับรู้พฤติกรรมความปลอดภัย ในการศึกษาครั้งนี้ คือ การกระทำของพนักงานที่ได้แสดงออกในขณะที่ทำงานที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการทำงานที่ไม่อันตราย ไม่อยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ รวมถึงการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบความปลอดภัยในการทำงาน และการกระทำอื่นๆอันจะก่อให้เกิดความปลอดภัยในการทำงาน โดยแบ่งการรับรู้พฤติกรรมความปลอดภัยออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน ด้านการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ เพื่อความปลอดภัย และด้านความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจของพนักงาน ส่วนการรับรู้การจัดการความปลอดภัยในการทำงาน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการองค์การ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน และด้านการจัดการด้านสารเคมี